

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عبداللهی، عبدالله ۱۳۴۰-
لیمو شیرین روح، تهران: انتشارات فراگفت، ۶۴ ص رقی.
موضوع: نماز .
رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ آ ۲۳۸ ح/ ۱۸۶ BP
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۵۳
شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۰۶۱۵

لیمو شیرین روح

نویسنده: عبدالله عبداللهی
صفحه‌آرا: داود عبادی فرد
ناشر: فراگفت ▪ نوبت چاپ: اول
شمارگان: ۱۶۰۰۰ نسخه
قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۳۳۱-۵۸-۴
با استفاده از کاغذ حمایتی

مرکز پخش: ۰۹۱۲۳۵۳۱۶۰۶

لیمو شیرین روح

نویسنده:
عبدالله عبداللہی

تقدیم به :

چهارده معصوم علیهم السلام و به او که حیات
در انتظار اوست.

و به امام شهیدان و شهیدان مظلوم انقلاب

و دفاع مقدس

و مدافعین حرم

فهرست مطالب

مقدمه..... ۱۱

فصل اول: اهمیت نماز..... ۱۳

نماز از دیدگاه وجدان..... ۱۳

چند سوال و جواب..... ۱۵

فریضه ثابت..... ۱۶

ده خصلت نماز..... ۱۶

مباهات خداوند..... ۱۷

نهر آب..... ۱۷

نماز آب حیات درخت دین..... ۱۸

ستون دین..... ۱۸

محبوبترین اعمال..... ۱۸

نجات حضرت یونس علیه السلام..... ۱۹

نماز و آبرو..... ۱۹

نماز و پاکی..... ۱۹

نماز و فرشته مرگ..... ۲۰

نماز اول وقت..... ۲۰

نماز و قبولی اعمال..... ۲۱

- دوری از پلیدی‌ها و زشتی‌ها ۲۱
- شرط قبول اعمال ۲۱
- سفارش حضرت علی علیه السلام ۲۱
- مانع از کار ناپسند ۲۲
- سر و بدن ۲۲
- محبوب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ۲۲
- بیشترین همت ۲۲
- هزار حج ۲۳
- نماز و رستگاری ۲۳
- نماز در ادیان آسمانی ۲۳
- نماز، کلید قبول تمام عبادات ۲۴
- برترین کارها ۲۵
- نماز قلعه محکم ۲۵
- نماز وسیله محو گناهان ۲۵
- نماز میزان سنجش ایمان ۲۶
- نماز و سلام ۲۶
- پیوند نماز با آمرزش گناهان ۲۷
- در صورتی که نماز خوان بیمار شود ۲۸

فصل دوم: کاهل نماز (مستخف بالصلاة) ۲۹

- سبک شمردن نماز ۲۹
- اقسام سبک شمردن نماز ۳۰
- استخفاف و سبک شمردن نماز ۳۲
- قضا شدن نماز ۳۴

آسیب به نماز.....	۳۴
کیفر آن که نماز عصر را دیر بخواند.....	۳۴
کیفر آن که تا نیمه شب بخوابد و نماز عشاء نخواند.....	۳۵
تعجیل بعد از نماز.....	۳۵
سبک شمردن نماز.....	۳۵
تحقیر نماز.....	۳۵
دزدی در نماز.....	۳۵
توجه به غیر خدا در نماز.....	۳۶
با کسی که نماز را به بازی می‌گیرد دوستی نکنید.....	۳۶
نماز با حالت کسالت.....	۳۶
سبک شمردن نماز.....	۳۷
حوادث را خدا برآورده می‌کند.....	۳۷
مصادق‌های سبک شمردن نماز.....	۳۷
کسالت و تنبلی برای نماز.....	۳۸
کیفر سبک شمارنده نماز.....	۳۸
آفت نماز با تنبلی و کسالت.....	۳۹

فصل سوم: تارک نماز (تارک الصلوة)..... ۴۱

ترک نماز.....	۴۱
سختی دنیا و ترک نماز.....	۴۲
فاصله بین ایمان و کفر.....	۴۵
بی‌نمازی و مرگ غیر مسلمان.....	۴۵
کمک به بی‌نماز.....	۴۶
بی‌نماز مورد لعن قرار گرفته است.....	۴۶

- ۴۷ پنج طایفه
- ۴۷ آرزوی بی‌نماز برای خواندن نماز در هنگام مرگ
- ۴۷ بزرگترین گناه
- ۴۸ شدیدترین عذاب
- ۴۸ کیفر آن که عمدا نماز واجب را نخواند
- ۴۸ نتیجه ترک نماز
- ۴۹ عواقب اعراض از یاد خدا و نماز
- ۴۹ تارک نماز نباید محبوب باشد
- ۴۹ نماز و برائت (یبزاری)
- ۵۰ برخورد منفی با نماز
- ۵۰ نماز را مسخره می‌کنند
- ۵۰ عاقبت ترک نماز
- ۵۱ دین و بی‌نمازی
- ۵۱ خشم خداوند
- ۵۱ تارک نماز، تباه شدن عمل
- ۵۱ بی‌نمازی و کفر
- ۵۱ ترک کردن نماز حتی در میدان جنگ
- ۵۱ پاسخ اهل دوزخ
- ۵۲ ستون دین
- ۵۲ علل بی‌توجهی به نماز
- ۵۳ پیوند نماز با توبه
- ۵۴ توبه و ایمان
- ۵۴ توبه و تبعیت از پیامبر ﷺ
- ۵۴ جایگاه منزل بی‌نماز

گناه کمک کردن به بی‌نماز.....	۵۵
نهایت دوری بی‌نماز از رحمت خدا.....	۵۵
فاصله بین انسانیت و حیوانیت نماز است.....	۵۶
ضلالت و گمراهی نتیجه ضایع کردن نماز.....	۵۶
ضایع کننده نماز محشور شده با فرعون و.....	۵۷
جُرأت پیدا کردن شیطان.....	۵۸
توجه قلبی در نماز.....	۵۸
بازی کردن در نماز.....	۵۸
نماز مانند کلاغ.....	۵۹
نماز در غیر وقت.....	۵۹
تاخیر انداختن نماز سبب نزول شر.....	۶۰
بریدن از نماز، زمینه گرایش به مفسد.....	۶۰
نماز به شکل سیاه و تاریک.....	۶۰
همه چیز تابع نماز توسست.....	۶۱
تعجیل در نماز.....	۶۱
برترین وسیله تقرب به خدا.....	۶۱

سؤالات مسابقه لیمو شیرین روح.....	۶۲
-----------------------------------	----

امام خمینی رحمۃ اللہ علیہ:

نماز کارخانهٔ انسان سازی است.

امام خامنه‌ای ظله:

انسان همیشه به نماز محتاج است و در عرصه‌های خطر، محتاج تر.

مقدمه

به جای مقدمه، قسمتی از سخنان گهربار مقام معظم رهبری عظمی، امام المسلمین، امام خامنه‌ای عزیز را که درباره نماز می‌باشد، می‌نویسیم. باشد که سخنان حکیمانه آن بزرگوار که خود یکی از منادیان توحید و نماز است در دل و جان مؤمنان نمازگزار عزیز مؤثر واقع شود. انشاءالله.

خطاب به مسئولین: مدیران دستگاه‌های اداری و دولتی، خود متصدی اقامه نماز در آن دستگاه‌ها شوند.

خطاب به عموم مردم: حقیقتاً این نمازهایی که ما می‌خوانیم، در واقع ادای بندگان خدا را درمی‌آوریم، بنده به خودم که مراجعه می‌کنم، اینطوری می‌بینم، چون بندگان برجسته خدا طور دیگری نماز می‌خوانند، تسبیح که می‌کنند، تسبیح از دل و جانشان برمی‌خیزد، سجده که می‌کنند، در واقع دلشان سجده می‌کند.

نماز برترین چیزی است که می‌تواند همه افراد جامعه مسلمان را به تهذیب اخلاقی و تعالی روحی و معنوی برساند.

نماز تسلی بخش و آرامشگر دلهای مضطرب و خسته و به ستوه آمده و مایه صفای باطن و روشنی روان است.

همگان نماز را که داروی شفا بخش روح و مایه صفا و آرامش و نورانیت است، بر همه کارهای دیگر مقدم دارند و در هیچ شرایطی خود را از آن محروم نسازند و هرگز به بهانه مشغله و گرفتاری، این حضور رهایی بخش در محضر آفریدگار رحیم و کریم و عزیز را از دست ندهند.

فصل اول:

اهمیت نماز

■ نماز از دیدگاه وجدان

یکی از حقوق انسانی، سپاس از نیکی دیگران است. حتی اگر مسلمان نباشیم، احسان و نیکی دیگران به عهده ما مسئولیت تشکر می‌گذارد. این حق، نسبت به هر زبان و نژاد و ملیت و کشور، یکسان است. هر چه لطف و نیکی بیشتر و نیکی کننده بزرگتر باشد، تشکر هم باید بیشتر و بهتر انجام گیرد.

و آیا کسی بیشتر از «خدا» بر ما حق دارد؟... خیر، چرا که نعمت و نیکی او درباره ما بی‌شمار است، و خودش نیز وجودی عظیم و فیاض می‌باشد. خداوند، ما را از یک سلول آفرید، و هر چه نیاز حیات ما بود، از قبیل: نور، حرارت، مکان، هوا، آب، اعضاء، غرایز، قوا، طبیعت گسترده، گیاهان و حیوانات، هوش و عقل و عاطفه و... برایمان فراهم کرد و برای تربیت معنوی ما، رسولان خویش را فرستاد و احکام سعادت بخش مقرر کرد و حلال و حرام وضع نمود. و «حیات مادی» و «حیات روحی» ما را از هر جهت برخوردار از ابزار و وسائل کمال ساخت و همه‌ی شرایط رشد و بهروزی و سعادت دنیوی و اخروی ما را فراهم نمود. چه کسی بیش از خداوند به ما نیکی کرده، که بیش از او شایسته ادای حق باشد؟ به قول

سعدی: هر نفس که فرو می‌رود، ممد حیات است و چون بر می‌آید، مفرّح ذات است، پس در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی شکری واجب.

از دست و زبان که برآید کز عهده شکرش به در آید
او ما را از هدایت انبیاء و معصومین علیهم‌السلام برخوردار ساخت. جهان و طبیعت را مسحّر انسان کرد و به او قدرت بهره بردن از مواهب طبیعت و کشف رازهای جهان و استفاده از آن در مسیر فلاح و زندگی خویش داد. برگ‌ها و گیاهان، کربن هوا را می‌گیرند و اکسیژن می‌سازند. قطرات باران، هوا را صاف و سالم می‌کنند. نهنگ‌ها، ماهیان مرده‌ی دریاها را می‌بلعند تا آب‌ها بدبو نشوند.

چشم‌های ما هر لحظه، از زاویه‌های مختلف عکس‌های گوناگون و دقیق از همه چیز می‌گیرند.

اگر لب ما نرم نبود، قدرت حرف زدن نداشتیم.
اگر اشک شور نبود، چشم ما که از «پی» آفریده شده، خراب می‌شد.
اگر آب‌ها تلخ و شور بود، درختان نمی‌رویدند.
اگر زمین جاذبه نداشت، و اگر فاصله خورشید به ما نزدیک تر بود، اگر هنگام تولد، مکیدن را نمی‌دانستیم، اگر مهر پدر و مادر نبود، و هزاران «اگر» دیگر... آیا می‌توانستیم به زندگی ادامه دهیم؟

البته نه درصدد برشمردن نعمت‌های خداییم و نه از عهده آن بر می‌آییم که خداوند فرمود اگر نعمت‌های الهی را بشمارید، نمی‌توانید آن‌ها را به حساب آورید.

باری... اگر یک میلیونیم این نعمت‌ها را از کسی دیگر دریافت می‌کردیم. همه عمر مدیون و سپاسگزار او نبودیم؟

وظیفه انسانی و وجدانی ما، ایجاب می‌کند که سپاس نعمت‌های الهی را ادا کنیم و به شکرانه آن همه نیکی، نماز بخوانیم و او را عبادت کنیم.

چون او ما را آفریده، ما هم او را عبادت کنیم و بنده او باشیم تا بنده و برده‌ی شرق و غرب نباشیم.

نماز تشکر از خداوند است و هر انسان عاقل و با وجدانی، به لزوم نماز پی می‌برد. وقتی یک سگ، در مقابل استخوانی که به او می‌دهند، حق شناسی می‌کند و دم می‌جنباند و اگر دزد و بیگانه‌ای وارد خانه شود، به او حمله می‌کند، اگر انسان نسبت به این همه نعمت پروردگار بی تفاوت باشد و از روحیه‌ی سپاسگزاری که به صورت «نماز» جلوه گر می‌شود، بی‌بهره باشد، آیا در قدرشناسی کمتر از سگ نیست؟!...

■ چند سوال و جواب

سوال: مگر خداوند به تشکر ما نیاز دارد؟

جواب: هرگز! قدردانی از یک لطف، ارزش برای ماست و نشانه‌ی انصاف ماست نه این که نشان نیاز خدا به نماز ما باشد، اگر معلمی به شاگردش گفت: از زحمات من قدردانی کنید و خوب درس بخوانید، شاگرد نباید خیال کند که خوب درس خواندن او و قدردانی مورد نیاز معلم است، بلکه کمال شاگرد را می‌رساند.

سوال: اگر بنا است از نعمت‌های الهی تشکر کنیم، چرا حتما نماز بخوانیم؟

جواب: وقتی اصل لزوم تشکر را قبول کردیم، چگونگی آن باید طبق دستور باشد. وقتی مراجعه بیماری به پزشک، ضروری تشخیص داده شد، چگونگی مصرف دارو، تابع دستور پزشک است.

برای این که در تشکرها سردرگم نشویم و یاوه نگوئیم، باید طبق خواسته خدا سپاس انجام دهیم، یک خلبان همین که پرواز را پذیرفت، در هر کجای دنیا که خواست، با برج مراقبت تماس بگیرد، باید به زبان انگلیسی سخن بگوید. پس نحوه تشکر را باید از دستور الهی و اولیاء خدا فرا بگیریم.

سؤال: تشکر در برابر نعمت‌ها درست، ولی آن که در میان ناگواری‌ها زندگی می‌کند، او چرا باید تشکر کند؟

جواب: اولاً بیشتر ناراحتی‌ها به دست خود ما فراهم می‌آید، مثلاً با رعایت نکردن بهداشت، مریض می‌شویم و با درس نخواندن و تنبلی،

دچار رکود زندگی می‌گردیم، در انتخاب دوست دقت نمی‌کنیم گرفتاری می‌شویم و....، ثانیاً؟ ناگواری‌ها هم خوب است، چرا که انسان را به تلاش وایمی‌دارد و استعدادها را شکوفا می‌سازد. ثالثاً: تلخی‌ها را باید در کنار شیرینی‌ها حساب کرد و بلاها را در کنار نعمت‌های بیشمار دید. رابعاً: گاهی سختی‌ها و بلاها، باعث کمال روح و صیقل خوردن جان و سبب ترقی معنوی می‌شود. و دل‌ها از غیر خدا بریده، به او متوجه می‌شود.

■ فریضه ثابت

در اهمیت نماز و عظمت آن همین بس است که در هیچ جا و زمانی نماز از انسان ساقط نمی‌شود. قرآن کریم می‌فرماید:

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾^(۱)

مرحوم علامه طباطبایی می‌فرماید: کلمه «موقوت» به معنای قرار دادن وقت برای امری است، یعنی نماز فریضه‌ای است که باید در مواقع و زمان‌های معینی انجام شود و مقصود از کتابت موقوت این است که نماز فریضه ثابتی است که اصلاً تغییر پذیر نیست و در هیچ حالی ساقط نمی‌شود.^(۲)

■ ده خصلت نماز

قال النبی ﷺ: الصلاة عماد الدين فيها عشر خصال زين الوجه، و نور القلب و راحة البدن، و انيس القبور، و منزل الرحمة، و مصباح السماء، و ثقل الميزان، و مرضات الرب، و ثمن الجنة، و حجاب من النار من اقامها فقد اقام الدين و من تركها ترك الدين.^(۳)

پیامبر ﷺ فرمودند: نماز ستون دین است و در آن ده خصلت است.

۱. زینت صورت، ۲. نورانیت قلب، ۳. آرامش بدن بعد از انجام آن، ۴. رفیق انسان در قبر، ۵. نزول رحمت الهی، ۶. روشنی آسمان خداوند، ۹. پاداش بهشت، ۱۰. مانع از آتش جهنم. پس هر کس نماز را برپا کند دین خدا را برپا داشته و هر کس آن را ترک کند دین خدا را ترک نموده است.

۱. سوره نساء، آیه ۱۰۱

۲. تفسیر المیزان، ج ۵، ص ۱۰۲

۳. انوار الهدایة، ص ۱۹۳

■ مباهات خداوند

قال النبی ﷺ: أن الله يباهي الملائكة بثلاثة نفر! رجل أصبح في الفقر فاذن و اقام و صلى فيقول الله تعالى للملائكة انظروا إلى عبدی يصلى ولا يراه احد غيری فينزل سبعون ألف ملك يصلون ورائه، يستنفرون له الى الله. و رجل قام في الليل و صلى، و سجد و نام و هو ساجد فيقول الله تعالى انظروا الى روحه عندی و جسده ساجد لی.

و رجل يفر أصحابه و هو ثابت و يقاتل في سبيل الله حتى يقتل.^(۱) پیامبر ﷺ فرمودند:

خدای متعال به سه شخص نزد فرشتگان مباهات می‌کند: اول: به مردی که صبح کند در بیابان اما اذان و اقامه می‌گوید و مشغول نماز می‌شود، پس خدای تعالی به ملائکه می‌گوید: نگاه کنید به سوی بنده من، نماز می‌خواند و احدی را غیر از من نمی‌بیند، سپس هفتاد هزار ملک نازل می‌شوند و پشت سر او نماز می‌خوانند و برای او از خدا طلب استغفار می‌کنند. دوم: مردی که شب به عبادت مشغول شود و نماز بخواند و سجده کند و در حال سجده خواب رود، پس خدای متعال به ملائکه می‌گوید: نگاه کنید بنده مرا، روح او نزد من باشد و جسد او در حال سجده بر من. سوم: مردی که دوستانش از جهاد فرار می‌کنند. اما او در میدان جنگ ثابت و استوار می‌ایستد تا در راه خدا کشته شود.

■ نهر آب

قال الباقر علیه السلام قال رسول الله ﷺ: لو كان على باب دار احدكم نهر فاغتسل في كل يوم منه خمس مرات اكان يبقی في جسده من الدرن شيء؟ قلنا: لا، قال: فان مثل الصلاة كممثل نهر جاری كلما صلی صلاة كفرت ما بينها من الذنوب.^(۲)

ابی بصیر از امام محمد باقر علیه السلام نقل می‌کند که آن حضرت فرمودند: جدم

۱. انوار الهدایة، ص ۱۹۳

۲. وسائل الشعة، ج ۴، ص ۱۲

رسول خدا فرمودند: آیا اگر بر درب منزل یکی از شماها نهر آبی باشد و روزی پنج مرتبه در آن نهر آب خود را بشوید، آیا کثافت دیگر بر بدن او باقی می ماند؟ گفتم: خیر باقی نمی ماند. حضرت فرمود: مثل نماز هم مثل همان نهر آب است، اگر کسی نماز انجام دهد، گناهان بین دو نماز کاملاً محو می شود.

■ نماز آب حیات درخت دین

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: همانا مثل این دین، مثل درخت ثابتی است که اصل و تنه آن ایمان است و شاخه آن زکات و ریشه آن روزه و آب آن درخت نماز است و برگ آن حسن خلق و میوه آن اجتناب از حرام های خداوند است.^(۱)

■ ستون دین

قال الباقر عليه السلام: الصلاة عمود الدين، مثلها كمثل عمود الفسطاط اذا ثبت العمود ثبت الأوتاد والأطمنا وب إذا مال العمود وانكسر لم يثبت و تدولا طنبا.^(۲)

امام باقر عليه السلام فرمودند: نماز ستون دین است مثل آن مثل ستون خیمه است زمانی که ثابت باشد ستون آن، طناب و میخ آن هم ثابت می ماند و زمانی که انحراف پیدا کند و شکسته شود. طناب و میخ آن هم ثابت نمی ماند.

■ محبوبترین اعمال

قال معاوية بن وهب: سألت أبا عبد الله عليه السلام عن أفضل ما يتقرب به العباد إلى ربهم وأحب ذلك إلى الله عز وجل ما هو؟ فقال عليه السلام: ما أعلم شيئاً بعد المعرفة أفضل من هذه الصلاة، ألا ترى أن العبد الصالح عيسى ابن مريم عليه السلام قال «و اوصاني بالصلاة و الزكاة مادمت حياً».^(۳)

معاویة بن وهب می گوید: از امام صادق عليه السلام سؤال نمودم برترین چیزی که به وسیله آن بندگان به خداوند نزدیک می شوند چیست؟ و محبوب ترین اعمال نزد خدای متعال کدام است.

حضرت فرمودند: بعد از معرفت خدای تعالی عملی را بهتر از نماز نمی شناسم،

۱. روح الارواح، ص ۴۳۴

۲. وسائل الشیعة، ج ۴، ص ۲۷.

۳. فروع کافی، ج ۳، ص ۲۶۴، حدیث ۱

آیا نمی‌بینی که عیسی بن مریم بنده صالح خدا گفت: سفارش به نماز شده‌ام که تا زنده هستم آن را به جا آورم.

■ نجات حضرت یونس علیه السلام

زمانی که حضرت یونس علیه السلام در دل ماهی گرفتار شد به خاطر خشم و غضبی که کرده بود خداوند می‌فرماید: اگر او در شکم ماهی اهل تسبیح نبود هر آینه ممکن بود تا روز قیامت حضرت یونس علیه السلام در دل ماهی مانده بود. فلولا أنه كان من المسبحين. للبث في بطنه الى يوم يبعثون. در تفسیر با ارزش «مجمع البیان» ذکر شده است که منظور از تسبیح و ستایش حضرت یونس علیه السلام در دل ماهی نماز بوده است و چون حضرت یونس علیه السلام آن جا نماز خواند ما او را نجات دادیم.^(۱)

■ نماز و آبرو

کسانی هستند که در محله خود حاضر به کار خلاف نیستند. چون مردم او و بستگانش را می‌شناسند، ولی اگر همین اشخاص به منطقه ناشناسی هجرت کنند، خلاف برای آنان سنگینی قبلی را ندارد. شرکت در نماز، انسان را وابسته به مسجد و اسلام و مردم می‌کند. و برای مسجدی سیمائی از تقوا می‌سازد که با این عنوان حتی المقدور حاضر به خلاف نیست. می‌داند که کار خلاف آبروی مذهبی او را می‌برد. لباس قدسی و محبوبیت را از تنش بیرون می‌آورد، ولی افرادی که از مردم و اسلام و مسجد بریده اند، خلاف کاری بر ایشان خیلی سختی ندارد، او عنوان مذهبی پیدا نکرده تا غم از دست دادنش را بخورد. آری، کسی که لباس سفید بپوشد خودش روی زمین آلوده نمی‌نشیند.^(۲)

■ نماز و پاکی

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ...﴾.

۱. سوره صافات، آیه ۱۴۴-۱۴۳، سوره ۳۷ (اگر او از تسبیح کنندگان نبود، بی‌تردید تا روزی که مردم برانگیخته می‌شوند در شکم ماهی می‌ماند). مجمع البیان، ج ۸، ص ۴۵۹.
۲. ۱۱۴ نکته درباره نماز، ص ۷۱.

﴿مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾.^(۱)

قرآن برای وضو و غسل و تیمم آثاری را بیان کرده است:

۱. «لِيُطَهِّرَكُمْ» تا شما را پاک کند.
 ۲. «لِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ» تا خداوند نعمتش را بر شما تمام کند.
 ۳. «لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ» تا شما شکر گزار باشید.
 ۴. «وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهِّرِينَ» خداوند پاکان را دوست دارد.
- اگر پاکی ظاهری این همه آثار دارد، پاکی دل از نفاق، ریا، شرک، شک، بخل، حرص و سایر آفات چه آثاری خواهد داشت.
- پاکی معنوی به قدری ارزش دارد که خداوند از کسانی که دوست دارند پاک باشند ستایش کرده و می‌فرماید در مسجدی نماز بخوانید که در آن مردانی هستند که دوست دارند پاک باشند.
- ﴿فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا﴾.^(۲)

■ نماز و فرشته مرگ

قال الصادق عليه السلام في حديث: أن ملك الموت يدفع الشيطان عن المحافظ على الصلاة ويلقنه شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله في تلك الحالة الفطيمة.^(۳)

امام صادق عليه السلام در ضمن حدیث شریفی فرمودند: ملک الموت شیطان را دور می‌کند از کسی که مواظب بر انجام نمازهای واجب خود بوده است و در این حالت سخت شهادتین را به او تلقین می‌کند.

■ نماز اول وقت

قال الصادق عليه السلام: لفضل الوقت الأول على الأخير خير للرجل من ولده و ماله.^(۴)

امام صادق عليه السلام فرمودند: فضیلت و برتری نماز اول وقت بر نماز آخر وقت بهتر

۱. سوره مائده، آیه ۶

۲. سوره توبه - آیه ۱۰۸.

۳. وسائل الشیعه - جلد ۴ ص ۲۹

۴. فروع کافی: جلد ۳ ص ۲۷۴، حدیث ۷.

است از برای مرد از فرزندان او و مالش.

■ نماز و قبولی اعمال

قال رسول الله ﷺ: ان عمود الدين الصلاة، و هي اول ما ينظر فيه من عمل ابن آدم فان صحت، نظر في عمله و ان لم تصح لم ينظر في بقية عمله.^(۱)

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: نماز ستون دین است، و اول چیزی که در قیامت مورد نظر قرار می‌گیرد نماز است، پس اگر صحیح بود بقیه اعمال او هم بررسی می‌شود، اما اگر صحیح نبود به سایر اعمالش هم نظری نخواهد شد. (و برایش فایده‌ای ندارد).

■ دوری از پلیدی‌ها و زشتی‌ها

قرآن کریم می‌فرماید:

﴿أَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ﴾.^(۲)
نماز را به پا دار که قطعاً نماز از کارهای زشت و کارهای ناپسند باز می‌دارد و همانا ذکر خدا بزرگ‌تر است.

■ شرط قبول اعمال

قال رسول الله ﷺ: الصلاة عمود الدين أن قبلت قبل ما سواها وان ردت ردما سواها.^(۳)
پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: نماز ستون دین است اگر قبول شود بقیه اعمال هم قبول می‌شود. و اگر مردود گردد بقیه اعمال هم مردود می‌گردد.

■ سفارش حضرت علی علیه السلام

حضرت علی علیه السلام در وصیت نامه خود فرمودند:
الله الله في الصلاة فانها عمود دينكم.^(۴)
خدا را خدا را، به نماز توجه کنید زیرا نماز ستون دین شماست.

۱. وسائل الشعة، جلد ۴ ص ۳۴.

۲. سوره عنکبوت، آیه ۴۵.

۳. فلاح المسائل ص ۱۲۷

۴. نهج البلاغه، نامه ۴۸

■ مانع از کار ناپسند

قال الصادق عليه السلام: من احب أن يعلم اقبلت صلوته ام لم تقبل؟ فلينظر هل منعت صلوته عن الفحشاء والمنكر؟ فبقدر ما منعه قبلت منه.^(۱)

کسی که دوست دارد بداند آیا نمازش قبول شده یا نه بنگرد که آیا نمازش او را از کارهای زشت و بد باز داشته یا نه؟ به قدر بازدارندگی اش قبول شده از او.

■ سرو بدن

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: موضع الصلاة من الدين كموضع الرأس من الجسد.^(۲)

پیامبر اکرم صلى الله عليه وآله وسلم فرمودند: موضع نماز به دین مانند سر است به بدن.

■ محبوب پیامبر

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: جعل الله جل ثناؤه قرة عيني في الصلاة وجب إلى الصلاة كما وحب إلى الجائع الطعام و إلى ظمان الماء و إن الجائع إذا اكل تنبع و أن الظمان إذا شرب روى و أنا لا اشبع من الصلاة.^(۳)

رسول اکرم صلى الله عليه وآله وسلم فرمودند: خداوند جل ثناؤه نور دیده مرا در نماز قرار داده است و نماز را محبوب من گردانیده همچنان که غذا (محبوب گرسنه و آب را محبوب تشنه قرار داد. با این تفاوت که گرسنه هر گاه غذا بخورد سیر می شود و تشنه هر گاه آب بخورد سیراب می گردد اما من از نماز سیر نمی شوم).

■ بیشترین همت

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: لیکن اکثر همك الصلاة فانها رأس الاسلام بعد الإقرار بالدين.^(۴)

رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم فرمودند: باید بیشترین هم تو نماز باشد زیرا بعد از پذیرفتن دین در راس اسلام است.

۱. تفسیر نمونه ج ۱۶، ص ۲۸۷

۲. سفینه البحار، ج ۲، ص ۴۴

۳. میزان الحکمه، ج ۷، ص ۳۹۲

۴. بحار الانوار، ج ۷۷، ص ۱۲۷

■ هزار حج

قال الصادق عليه السلام: حجة افضل من الدنيا وما فيها و صلاة فريضة افضل من الف حجة.^(۱)

یک حج بالاتر از دنیا و آنچه در دنیا است و نماز واجب از هزار حج بالاتر است.
قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم: اول ما يحاسب به البعد الصلوة.
پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: اولین سؤال روز قیامت نماز است.

■ نماز ورستگاری

خداوند در قرآن کریم می فرماید:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى﴾.^(۲)

مسلم رستگار می شود کسی که خود را تزکیه کند، و نام پروردگارش را به یاد آورد و نماز بخواند.

■ نماز در ادیان آسمانی

حضرت ابراهیم عليه السلام

حضرت ابراهیم عليه السلام می فرماید:

﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي﴾.^(۳)

پروردگارا مرا بر پا دارنده نماز قرار ده و نیز از فرزندانم (برپا دارندگان نماز قرار ده).

حضرت عیسی عليه السلام

حضرت عیسی عليه السلام می فرماید:

﴿وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا﴾.^(۴)

و مرا تا زنده ام به نماز و زکات سفارش کرده است.

۱. وسائل الشیعه، ص ۴۶۰

۲. سوره اعلی، آیات ۱۴ و ۱۵

۳. سوره ابراهیم، آیه ۴۰

۴. سوره مریم آیه ۳۱

حضرت موسیٰ علیه السلام

به حضرت موسیٰ علیه السلام خطاب شد:

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي﴾^(۱)

نماز را برای یاد من بپا دار.

حضرت لقمان علیه السلام

حضرت لقمان علیه السلام به فرزندش فرمودند:

﴿يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ﴾^(۲)

ای فرزندم نماز را بپا دار.

حضرت شعیب علیه السلام

به حضرت شعیب علیه السلام گفتند:

﴿قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصَلَاتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا﴾^(۳)

گفتند: ای شعیب! آیا نمازت به تو فرمان می‌دهد که آن چه را پدرانمان می‌پرستیدند رها کنیم؟

■ نماز، کلید قبول تمام عبادات

در اهمیت نماز همین بس که در روایات می‌خوانیم: اگر نماز، قبول شود، عبادات دیگر هم قبول می‌شود ولی اگر نماز مردود شود، کارهای دیگر هم رد خواهد شد.^(۴)

پیوند پذیرش عبادات دیگر به قبولی نماز، نقش کلیدی آن را نشان می‌دهد. مثل این که اگر پلیس، از شما گواهینامه رانندگی بخواهد شما هر مدرک و کارت شناسایی معتبر دیگری هم ارائه دهید، پذیرفته نیست. مجوز رانندگی، داشتن گواهینامه است، و بدون آن تمام مدارک بی‌اثر خواهد بود.

۱. سوره طه آیه ۱۴.

۲. سوره لقمان آیه ۱۷.

۳. سوره هود آیه ۸۷.

۴. بحار الانوار، ج ۸۲، ص ۲۳۶.

در قیامت نیز مجوز عبور از صراط، اقامه نماز است و بدون آن هیچ عبادتی قبول نمی‌شود.

■ برترین کارها

عبدالله عمر می‌گوید: مردی به خدمت پیامبر آمد و از برترین کارها پرسید؟ پیامبر خدا فرمودند:

نماز. سپس گفت: دیگر چه؟ فرمودند: نماز. باز گفت: دیگر چه؟ باز فرمودند: نماز.

پس از آن که همچنان بر پرسش خود پای فشرد، پیامبر گرامی صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمودند: پیکار در راه خدا.^(۱)

■ نماز قلعه محکم

حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام می‌فرماید:

الصلوة حصن من سطوات الشيطان.^(۲)

نماز قلعه و دژ محکمی است که نمازگزار را از حملات شیطان نگاه می‌دارد.

■ نماز وسیله محو گناهان

قرآن در کنار فرمان نماز، می‌فرماید:

﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾.^(۳)

همانا کارهای نیک، گناهان را محو می‌کند و از بین می‌برد.

حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام می‌فرماید: اگر بعد از گناه دو رکعت نماز خوانده و از خداوند،

عافیت درخواست شود، اثر آن گناه محو می‌شود.^(۴)

از رسول اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نیز روایت شده است:

گناهایی که میان دو نماز واقع شود، مورد عفو قرار می‌گیرد.^(۵)

آری گناه که در اثر غفلت از یاد خدا سر می‌زند، با نماز و عبادت که مایه انس و ارتباط با خداوند است، زدوده می‌شود. و مغفرت جای معصیت را می‌گیرد.

۱. مسند ابن حنبل، ج ۲، ص ۵۸.

۲. غررالحکم، ص ۵۹.

۳. سوره هود عَلَيْهِ السَّلَام آیه ۱۱۴.

۴. نهج البلاغه، حکمت ۲۹۹.

۵. شرح ابن ابی الحدید ج ۱، ص ۲۰۶.

■ نماز میزان سنجش ایمان

قرآن می‌فرماید:

﴿وَأَنهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ﴾.

نماز بار سنگینی است مگر برای افراد خاشع.

بنابراین هرگاه احساس کردیم نماز برای ما سنگین است باید بفهمیم روح خشوع نسبت به پروردگاران نداریم و رفتن خشوع، زمینه بی تفاوتی و کبر است.

امام سجاد علیه السلام در دعای سحر ماه رمضان که نامش دعای ابو حمزه ثمالی است، در ضمن مناجات‌های خود فلسفه سنگینی نماز را تحلیل می‌کند و می‌گوید:

خدایا چرا هنگام نماز نشاط ندارم؟ شاید مرا از درگاه خود رانده‌ای، شاید به خاطر یاوه‌گویی‌ها توفیقم کم شده! شاید مرا صادق نمی‌دانی! شاید رفیق بد در من اثر گذاشته و..... به هر حال سنگینی نماز علامت خطر است.

■ نماز و سلام

هر مسلمان در هر کجای زمین که هست هر روز پنج بار باید به تمام همفکرانش سلام کند «السلام علینا و علی عباد الله الصالحین» سلام بر بندگان صالح خدا».

سلام بر سرمایه‌داران، هرگز.

سلام بر قدرتمندان، هرگز.

سلام فقط بر عباد صالح خدا.

سلام بر طرفداران مکتب حق «عباد الله الصالحین»

سیاست خارجی ما را در نماز، یکی «غیر المغضوب علیهم» تعیین

می‌کند و یکی «السلام علینا و علی عباد الله الصالحین»

آری کسی که هر روز به بندگان خدا سلام کند، به آن‌ها حيله نمی‌زند، خیانت نمی‌کند، کلاه سرشان نمی‌گذارد و...^(۱)

۱. یکصد و چهارده نکته درباره نماز، ص ۴۶

■ پیوند نماز با آمرزش گناهان

امام علی علیه السلام بر جمعی وارد شده و از آن‌ها پرسید: امید بخش‌ترین آیه‌ی قرآن کدام است؟!

هر کسی به فراخور علم و حال خویش آیه‌ای را عنوان کرد: بعضی گفتند:

آیه: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ﴾.^(۱)

محققاً خدا گناه شرک را نخواهد بخشید و سواى شرک را برای هر که خواهد می‌بخشد.

بعضی دیگر گفتند:

آیه: ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾.^(۲)

هر کسی کار خلاف و ظلمی کرده باشد، آن گاه توبه و استغفار کند، خداوند را بخشنده و مهربان خواهد یافت.

عده‌ای اظهار داشتند:

آیه: ﴿يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا﴾.^(۳)

ای بندگان من که در حق خود اسراف کرده‌اید! از رحمت خدا مأیوس نشوید، زیرا او همه گناهان را می‌بخشد.

تعدادی هم نظر به این آیه داشتند:

﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ اللَّهُ لَهُ﴾.^(۴)

کسانی که اگر کار زشتی انجام دادند و به خودشان ظلم کردند، یاد خداوند می‌کنند و برای گناهان خویش استغفار می‌نمایند، و کیست جز خداوند که گناهان را ببخشد.

امام پس از شنیدن نظرات آنان فرمود: از حبیبم رسول خدا شنیدم که می‌فرمود:

۱. سوره نساء، آیه ۴۸

۲. سوره نساء، آیه ۱۱۰

۳. سوره زمر، آیه ۵۳

۴. سوره آل عمران، آیه ۱۳۴

امید بخش ترین آیه در قرآن، آیه‌ی:

﴿اقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾.^(۱)

در دو طرف روز و شب، نماز را برپا دار، چرا که حسنات، سیئات و آثار آن‌ها را از بین می‌برند این تذکری است برای کسانی که اهل تذکرند. سپس پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ادامه دادند: یا علی! سوگند به خداوندی که مرا بشیر و نذیر برای مردم مبعوث کرد، هنگامی که انسان برای نماز وضو می‌گیرد، گناهانش ریخته می‌شود و زمانی که رو به قبله کند، پاک می‌شود. یا علی! مثال اقامه کننده نمازهای روزانه، مثل کسی است که هر روز پنج مرتبه در نهر آبی که جلوی منزل اوست خود را شستشو دهد.^(۲)

■ در صورتی که نماز خوان بیمار شود

امام صادق علیه السلام فرمودند: روزی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سرش را به سوی آسمان بلند کرد و خندید. شخصی پرسید: «دیدم سرت را به آسمان بلند کرده و خندیدی؟ علتش چه بود؟ فرمود آری، خنده ام از این بود که تعجب نمودم از دو فرشته‌ای که از آسمان به سوی زمین آمدند و در جستجوی مومن صالح بودند که همیشه او را در مصلاهی (محل نماز) خود می‌دیدند، تا اعمال او را بنویسند و به آسمان ببرند ولی این بار او را در محل نماز خود ندیدند، به سوی آسمان عروج نمودند و به خدا عرض کردند: پروردگارا بنده تو را در محل نمازش ندیدیم تا اعمال نیکش را بنویسیم، بلکه او را در بستر بیماری دیدیم. خداوند به آن‌ها فرمود: برای بنده ام تا وقتی که بیمار است مثل آن چه در حال سلامتی از کارهای نیک در شبانه روز انجام می‌داد. بنویسید، بر ما است که تا او در حبس بیماری است، پاداش اعمال خیر را که هنگام صحت انجام می‌داد بنویسیم».^(۳)

۱. سوره آل عمران، آیه ۱۳۴

۲. پیوندهای نماز، ص ۲۸

۳. داستان‌ها و پندها، ج ۶، ص ۱۳۰

فصل دوم:

کاهل نماز (مستخف بالصلاة)

■ سبک شمردن نماز

در اسلام از یک سو به اقامه نماز و محافظت و مداومت بر آن تاکید بسیار زیادی شده است، از سوی دیگر سبک شمردن نماز و تاخیرش از وقت فضیلت آن به شدت مورد مذمت و نکوهش شارع مقدس قرار گرفته است. به شهادت اخبار رسیده از ائمه معصومین علیهم السلام، بزرگترین آفت نماز سبک شمردن آن است برای درک مسئله و پی بردن به تأثیر منفی سبک شمردن نماز، به یک نمونه مقایسه‌ای در زندگی روزمره می‌پردازیم: در زندگی عادی، اصولاً هر عملی که با مهارت‌های لازم و آموزش‌های کافی انجام دهنده صورت پذیرد، اما عامل عمل، نسبت به مقام بالاتر که کار برای او و به خاطر جلب رضایت او و با هدف پاداش گرفتن از او انجام می‌گیرد، ارزش و اهمیت لازم را قائل نباشد، عمل او نزد مقام مافوق فاقد ارزش بوده، مستحق پاداش نیز نخواهد بود.

به عنوان مثال، سربازی که مهارت‌های رزمی داشته باشد و با کلیه فنون نظامی و آموزش‌های مربوط به آن آشنایی داشته باشد، اما از مقام مافوق خود اطاعت نکند و امر و نهی فرمانده برایش اهمیتی نداشته و

برای آن ارزشی قائل نباشد. و هر وقت بخواهد اطاعت و احترام کند و هر وقت نخواست اطاعت نکند. یک چنین سربازی، با همه مهارت‌های رزمی و آموزش‌های نظامی و توانایی‌های عملی و قابلیت‌های سربازی و نظامی گری، به خاطر آن عیب اساسی و آن نقص کلی در اطاعت و فرمانبرداری و سبک شمردن نظام و مقام مافوق، تمام مهارت‌ها و آموزش‌ها و توانایی‌های او هم نادیده انگاشته می‌شود. و مقبول نمی‌افتد.

همان سرباز بسیار ماهر و آموزش دیده در میدان نبرد، در لحظه حساس نمی‌تواند مفید واقع شود. و مهارت‌ها و آموزش‌ها و قابلیت‌های خود را به کار بگیرد، چرا که اصل نظام و مقام مافوق را سبک می‌شمرد و به آن اهمیت نمی‌دهد. در نتیجه، در میدان نبرد آن طور که شایسته است، نبرد و مبارزه نمی‌کند چه بسا ممکن است خود را تسلیم نیروهای دشمن کند و اسرار نظامی نیروهای خودی را به راحتی در اختیار دشمن قرار دهد. و باعث شکست و نابودی نیروهای خودی گردد و کل آموزش‌ها، مهارت‌ها و توانایی‌ها و قابلیت‌های او باعث شک و رسوایی او گردد و این است که فرمودند:

استخفاف نماز و سبک شمردن آن، مایه دور شدن بنده از رحمت حق و محروم ماندن از شفاعت اهل بیت و ائمه معصوم علیهم‌السلام می‌گردد.^(۱)

■ اقسام سبک شمردن نماز

مرحوم شیخ جعفر شوشتری، سبک شمردن نماز را پنج نوع می‌داند که عبارتند از:

۱. نوع اول سبک شمردن نماز آن است که شخص نماز را قبول نداشته باشد. قبول نداشتن نماز یا از روی تکبر است که شخص، عبادت، خشوع و خضوع در مقابل خدا را برای خود کوچک بداند و برای خود در برابر خدا جایگاهی بیش از یک بنده قائل باشد. این عمل عین کفر و کافری است. داشتن چنین اندیشه‌ای به مراتب پست تر و خفّت بارتر از سبک شمردن نماز بلکه شرک است. شکل دیگر قبول نداشتن

۱. نماز، مناسبترین پاسخ به اساسی‌ترین نیاز، ص ۱۶۱-۱۵۹

نماز آن است که شخص، نماز را به عنوان امری برای تأمین سعادت و کمال انسان کافی نداند و آن را ناقص و ناتمام بداند و در آسمان بودن و از جانب خدا بودن آن تردید کند و نماز را به عنوان بالاترین فریضه‌ای که پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله و سلم برای اوج گرفتن مؤمن و به معراج رسیدن او و رساندن انسان به کمال شایسته خود مقرر فرموده است. قبول نداشته‌اند.

۲. نوع دوم سبک شمردن نماز ترک آن است با این توضیح که شخص نماز را به عنوان واجب و ضروری دین قبول دارد، اما در اثر کم توجهی و اهمیت قائل نشدن برای نماز و سهل انگاری در برنامه زندگی خود، جایی برای پرداختن به معنویات و ادای فریضه نماز پیدا نمی‌کند.

این قسم از سبک شمردن نماز بر خلاف نوع اول با وصیت و نائب گرفتن قابل جبران است و بدین ترتیب شخص بری الذمه خواهد شد.

۳. نوع سوم آن است که شخص مسائل نماز را نداند و به یادگیری آن اهتمام نوزد و خود را به یادگیری آن ملزم نداند و در صدد یادگرفتن آن هم برنیاید و همواره نمازش را بدون اطمینان به درستی و با شک و تردید بجا آورد.

۴. شکل چهارم سبک شمردن نماز آن است که شخص نماز را در اول وقت نخواند، یعنی شخص نماز خوان باشد، برای نماز اهمیت لازم را قائل نباشد و نماز را به عنوان بالاترین فریضه‌ی الهی و ضروری‌ترین دستور برای علو مقام انسانی و رسیدن به سعادت و کمال قبول داشته باشد، به یادگیری آن اهتمام ورزد، اما مراقب وقت نماز نباشد و به خواندن آن در وقت مقرر اهمّیت ندهد.

۵. قسم پنجم آن که شخص نماز قضا بر ذمه اش باشد و با علم به آن در صدد به جا آوردن آن نباشد و سال آن را به تاخیر اندازد. تاخیر انداختن نماز نشانه نفاق است.

قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم: لا خبرکم بصلاة المنافق؟ ان يؤخر العصر حتی کانت الشمس کثرّب البقرة صلاها. (۱)

آیا از نماز منافق آگاهتان نکنم؟ نماز عصر را تا نزدیک غروب خورشید به تاخیر می‌اندازد.^(۱)

■ استخفاف و سبک شمردن نماز

در تعالیم و دستورات دین اسلام اگر خواسته باشیم احکام و تعالیم فردی را طبقه بندی نمائیم. نماز در بالاترین مرتبه طولی نسبت به سایر احکام قرار دارد. مسلم است که در مقام انجام عمل به هر یک از دستورات الهی باید به جایگاه آن توجه کامل به عمل آید. چون که آثار و برکات وجودی هر یک از آن‌ها بنابر اهمیتی است که شارع در نظر داشته است. سبک شمردن حکمی از احکام دین به این معناست که آن اهمیت الهی را بکاهیم، حال این کاستن می‌تواند شامل محافظت نکردن و مراقبت نداشتن آن به وقت خاص خودش یا ترجیح امور غیر ضرور بر آن و یا درست ادا نکردن برخی از اجزاء و ارکان آن و مواردی دیگر بشود.

همه این امور می‌تواند در حقیقت نوعی تزییع یا تضعیف در حکم الهی بشمار آید. و هر گونه تضعیفی مانع از ظهور برکات و بروز آثار آن حکم خواهد بود.

در باب نماز که یکی از احکام الهی است تاکید و توصیه زیادی شده است و این حکم از سایر احکام الهی مستثنی نیست.

از رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت است که: «هر کس به نماز اهمیت ندهد و آن را سبک شمارد سزاوار عذاب آخرت است».^(۲)

۱. قال الصادق عليه السلام: قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فی مرضه الذی توفی فیه و أغمی علیه ثم أفاق فقال: لا ینال شفاعتی من آخر الصلاة بعد وقتها.^(۳)
امام صادق عليه السلام فرمودند: رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در حال کسالتی که در آن وفات یافت بی‌هوش شده بود و بعد به هوش آمد.

پس فرمودند: هر کس نماز را تأخیر بیندازد و بعد از وقت بخواند فردای قیامت به شفاعت من نخواهد رسید.

۱. نماز مناسبترین پاسخ به اساسی‌ترین نیاز، ص ۱۶۳.

۲. شیخ عباس قمی - سفینه البحار - ج ۲، ص ۴۳.

۳. بحار الانوار: ج ۸، ص ۲۰، حدیث ۳۵.

۲. عن أبی بصیر قال: دخلت علی ام حمیدة أعزیهَا بأبی عبد الله عليه السلام فبکت و بکیت لبکائها ثم قالت: یا أبا محمد لو رأیت ابا عبد الله عليه السلام عند الموت لرأیت عجباً فتح عینیه ثم قال: اجمعوا لی کل من بینی و بینہ قرابة، قالت: فلم نترک احدا الا جمعناه، قالت فنظر الیهم. ثم قال: لا تنال مستخفا بالصلاة.^(۱)

ابی بصیر گفت: داخل شدم بر مادر امام صادق عليه السلام که او را در عزای فرزندش تسلیت دهم، پس او گریه کرد و من هم از گریه‌ی وی به گریه افتادم، پس گفت: ای ابامحمد اگر به هنگام مرگ فرزندم امام صادق، حاضر بودی چیز عجیبی را مشاهده می نمودی:

او چشمان خود را باز نمود و فرمود همه خویشان را نزد من جمع کنید، پس به آنها نظر افکند و گفت: «کسانی که نماز را سبک شمردن به شفاعت ما نائل نشوند».

۳. قال النبی صلى الله عليه وآله وسلم حافظوا علی الصلوات فان الله تبارک و تعالی اذا کان یوم القيامة یأتی بالعبد فأول شیء یسأله عنه الصلاة فإن جاء تامة و الا نرخ فی النار.^(۲)
پیامبر صلى الله عليه وآله وسلم فرمودند:

بر نمازهای خود محافظت بکنید خدای متعال فردای قیامت زمانی که بنده او وارد محشر شود اول چیزی که از او سؤال نماید نماز می باشد.

پس اگر نماز را و این فریضه مهم را در دنیا به طور کامل و تام انجام داده باشد عقاب بر او نخواهد بود و گرنه او را در آتش جهنم وارد خواهند نمود.

۴. قال الصادق عليه السلام لكل صلاة وقتان اول الوقت افضلهما.^(۳)
امام صادق عليه السلام فرمودند: برای هر نماز واجب شبانه روز دو وقت می باشد یکی اول وقت که این بهتر است از وقت دوم که غیر افضل می باشد.

۵. قال النبی صلى الله عليه وآله وسلم تکاسل المرء فی الصلاة من ضعف الایمان.^(۴)
پیامبر صلى الله عليه وآله وسلم فرمودند: بی رغبتی و مشتاق نبودن برای عبادت خدا در حال نماز از ضعف و سستی ایمان می باشد.

۱. بحار الانوار: ج ۸۰، ص ۱۹، حدیث ۳۱.

۲. بحار الانوار: ج ۷۹، ص ۲۰۲.

۳. فروع کافی، ج ۲، ص ۲۷۴، حدیث ۴.

۴. انوار الهدایة: ج ۱، ص ۱۹۹، حدیث ۲.

■ قضا شدن نماز

شخصی خدمت امام صادق علیه السلام رسید و برای انجام کاری استخاره کرد. از قضا استخاره بد آمد. ولی اعتنا نکرد و سفرش را که برای تجارت بود، آغاز کرد. اتفاقاً در سفر به او خوش گذشت و سود بسیاری به دست آورد. وی از بد آمدن استخاره تعجب کرده بود، به همین خاطر بعد از بازگشت از سفر، خدمت امام علیه السلام رسید و جریان را از ایشان پرسید. امام صادق علیه السلام لبخندی زد و فرمود: به یاد داری که در مسافرتت در فلان منزل آنچنان خسته بودی که خوابت برد. و وقتی بیدار شدی که آفتاب طلوع کرده بود و نماز صبح تو قضا شده بود؟! اگر خداوند متعال آن چه را که در دنیاست به تو داده بود، جبران دو رکعت نماز قضای تو نمی‌شد. به این علت استخاره بد آمد.^(۱)

■ آسیب به نماز

قال علی علیه السلام: لا یخرج فی سفر یخاف فیه علی دینه و صلاته.^(۲)
حضرت علی علیه السلام فرمودند: در سفری که می‌ترسید بر دین و نمازتان آسیب برسد خارج نشوید و آن سفر را انجام ندهید.

■ کیفر آن که نماز عصر را دیر بخواند

عن محمد بن هارون قال:
سمعت ابا عبد الله یقول: من ترک صلاة العصر غیر ناس لها تفوته و تره الله اهله و ما له یوم القيامة.^(۳)
محمد بن هارون گفت:

شنیدم امام صادق علیه السلام می‌فرماید: هر که از روی عمد و نه از روی فراموشی، نماز عصر را به اندازه‌ای تاخیر بیندازد که وقت آن بگذرد خداوند در روز قیامت، او را به تنهایی و جدا از خانواده و دارایی هایش محشور می‌سازد.

۱. جبهه و جهاد اکبر ص ۱۰۷

۲. بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۱۰۸

۳. ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص ۴۲۴

■ کيفر آن که تا نیمه شب بخوابد و نماز عشاء نخواند

عن زرارة عن أبي جعفر عليه السلام قال ملك موكل يقول: من نام عن العشاء إلى نصف الليل فلا انا لله عينه. ^(۱)
 زرارہ نقل می‌کند از امام محمد باقر علیه السلام که فرمودند: فرشته موکل نماز می‌گوید: هر که تا نیمه شب بخوابد و نماز عشاء نخواند خداوند، چشم او را از خواب راحت بگیرد.

■ تعجيل بعد از نماز

قال الصادق عليه السلام: أن العبد اذا عجل فقام لحاجته يقول الله تبارك و تعالی اما يعلم عبدی انا اقضى الحوائج. ^(۲)
 امام صادق علیه السلام فرمودند: هرگاه بنده خدا بعد از نماز تعجیل نموده و بدون دعا و طلب حاجت از خدا برخاست و برای حوائج خود حرکت نمود. خداوند خطاب می‌کند که آیا این بنده من نمی‌داند که من حوائج او را بهتر از هر کس برآورده می‌کنم.

■ سبک شمردن نماز

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: ليس مني من استخف بصلاة لا يرد على الحوض لا والله. ^(۳)
 رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: کسی که نماز را سبک شمارد از من نیست. قسم به خدا او در حوض کوثر بر من وارد نخواهد شد.

■ تحقير نماز

قال الصادق عليه السلام: شفا عتنا لا تنال مستخفا بصلاة. ^(۴)
 امام صادق علیه السلام فرمودند: شفاعت ما به کسی که نمازش را سبک بشمارد نمی‌رسد.

■ دزدی در نماز

قال علی عليه السلام: ان اسرق الناس من سرق صلاته. ^(۵)
 حضرت علی علیه السلام فرمودند: سارق‌ترین و دزدترین افراد، آنانند که از نمازشان بکاهند و بدزدند.

۱. ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، ص ۴۲۴

۲. بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۲۴۹، حدیث ۴۲

۳. بحار الانوار، ج ۸۲، ص ۲۲۴

۴. بحار الانوار، ج ۸۲، ص ۲۲۷

۵. بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۲۴۲

■ توجه به غیر خدا در نماز

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نقل شده است که: همین که انسان در نماز به غیر خدا توجه می‌کند خداوند به او می‌فرماید:

الی من تقصد؟ اربا غیری ترید؟ و رقیبا سوای تطلب جواد اخلائی تبغی؟^(۱)

به که توجه می‌کنی؟ آیا پروردگار غیر از من سراغ داری؟ آیا مراقبی جز من در کار است؟ آیا به بخشنده‌ای غیر از من دل بسته‌ای؟ بخشنده‌ترین کس منم، اگر توجه به من داشته باشی، من و فرشتگانم به تو توجه داریم...

■ با کسی که نماز را به بازی می‌گیرد دوستی نکنید

دو نفر از مشرکان به نام (رفاعه و سرید) اظهار اسلام کردند، ولی جزء منافقان شدند. بعضی از مسلمانان با آنها رفت و آمد داشتند. آیه نازل شد.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوًا وَلَعِبًا... أُولَٰئِكَ... وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا...﴾^(۲)

ای مومنین! کسانی که دین شما را به بازی گرفته‌اند، دوست خود قرار ندهید، آنان که چون شما ندای نماز (اذان) سر می‌دهید آن را به بازی می‌گیرند.

در این دو آیه، ابتدا می‌فرماید:

آنان دین شما را به بازی می‌گیرند. سپس می‌فرماید: آنان را به بازی می‌گیرند. پس معلوم می‌شود که اذان و نماز عصاره و چهره دین است.

■ نماز با حالت کسالت

قال الباقر عليه السلام: «لا تقم إلى الصلاة متكاسلا ولا متناعسا ولا متثاقلا فانها من خلل النفاق»^(۳)

مبادا نماز را با حالت کسالت و حالت چرت و سنگینی بخوانی که این گونه نماز خواندن از روزه‌های نفاق است.

۱. مستدرک وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۱۷۳

۲. مائده، آیات ۵۸-۵۷

۳. تفسیر عیاش، ج ۱، ص ۱۳۷.

■ سبک شمردن نماز

قال الباقر عليه السلام: لا تتهاون بصلاتك فان النبي صلى الله عليه وآله وسلم قال عند موته: ليس مني من استخف بصلاته.^(۱)

امام باقر عليه السلام فرمودند: نمازت را سبک نشمار همانا پیامبر اکرم صلى الله عليه وآله وسلم هنگام رحلت فرمودند: از من نیست کسی که نمازش را سبک بشمارد.

■ حوائج را خدا برآورده می‌کند

قال الصادق عليه السلام: «اذا قام العبد في الصلاة فخفف صلاته قال الله تبارك وتعالى لملائكته! اما ترون الى عبدي كانه يرى أن قضاء حوائجه بيد غيري اما يعلم أن قضاء حوائجه بيدي».^(۲)

امام صادق عليه السلام فرمودند: زمانی که بنده خدا مشغول نماز می‌شود اما نماز را سبک می‌شمرد و اهمیت به آن نمی‌دهد و توجه به خدا ندارد بلکه توجه او به غیر خداست.

خداوند به ملائکه خود خطاب می‌کند آیا نظر نمی‌کنید به بنده من گویا او گمان می‌کند حوائج او به دست غیر من برآورده می‌شود. آیا نمی‌داند حوائجش را من برآورده می‌کنم؟

■ مصداق‌های سبک شمردن نماز

۱. با حبس بول و غائط و ریخ نماز خواندن
۲. در وقت بی‌نشاطی و با کسالت خواندن
۳. اول وقت نباشد. (امام صادق عليه السلام فرمودند: «ساهون» کسانی اند که نماز را بدون عذر از اول وقت به تاخیر اندازند).^(۳)
۴. به جماعت و در مسجد نباشد.
۵. با بدن و لباس کثیف باشد.
۶. بدون توجه به خدا باشد.
۷. به این طرف و آن طرف توجه کردن و به سر و روی خود ور رفتن.

۱. کافی، ج. ۲، ص ۲۶۹.

۲. فروع کافی، ج. ۳، ص ۲۶۹.

۳. وسائل الشیعه، ۴۶۹۱.

۸. امور دیگر را بر نماز مقدم داشتن.
۹. وضوی شاداب نگرفتن.
۱۰. مهر و سجاده و... تهیه نکردن.
۱۱. بدون اذان و اقامه وارد نماز شدن.
۱۲. وقتی نماز تمام شد بدون تعقیبات و با عجله فرار کردن.
۱۳. نماز را کوتاه کردن (تخفیف نماز) دزدی از نماز
۱۴. عدم رعایت موالات (ذکرهایی را در راه گفتن) و...^(۱)

■ کسالت و تنبلی برای نماز

قال الله تعالى:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَى يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا﴾^(۲)

خدای متعال می‌فرماید: منافقان با خداوند حيله می‌کنند، و خدا «جزا» دهنده حيله‌ی آن‌ها است. و هنگامی که به نماز برمی‌خیزند با ملالت و کسالت برمی‌خیزند و در برابر مردم ریاکاری می‌کنند، و خدا را جز اندکی به یاد نمی‌آورند.

■ کیفر سبک‌شمارنده نماز

حضرت فاطمه زهرا علیها السلام از پدر بزرگوارش پرسید: پدر جان، یا رسول الله! زنان و مردانی که نسبت به نماز بی‌اعتنا هستند و نماز را سبک می‌شمارند، چه عواقبی را در پیش دارند؟

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: فاطمه جان! هر کس از مردان و زنان نمازش را سبک بشمارد خداوند او را به پانزده بلا مبتلا می‌سازد:

۱۵ بلا. الف) شش بلا در دنیا، ب) سه بلا در وقت مرگ، ج) سه بلا در قبر، د) سه بلا در قیامت.

۱. نماز ندبان تکامل، ص ۷۲.

۲. سوره نساء، آیه ۱۴۲.

(الف) شش بلائی که در دنیا دامنگیرش می‌شود:

۱. خداوند برکت را از عمرش می‌برد.
۲. خداوند برکت را از رزقش می‌برد.
۳. خداوند عزوجل سیمای صالحین را از چهره اش محو می‌کند.
۴. هر عملی که انجام می‌دهد پاداش داده نمی‌شود.
۵. دعایش مستجاب نمی‌شود.

۶. دعای صالحین درباره او مستجاب نمی‌شود.

(ب) سه بلائی که هنگام مرگ گرفتارش می‌شود:

۱. خوار و ذلیل از دنیا می‌رود.
۲. در حال گرسنگی جان می‌دهد.
۳. تشنه از دنیا می‌رود اگر چه آب همه نهرهای دنیا را به او بدهند.

(ج) سه بلایی که در قبر گرفتارش می‌کند:

۱. خداوند ملکی را در قبر برای او می‌گمارد تا او را زجر و شکنجه دهد.
۲. قبرش برای او تنگ خواهد شد.
۳. گرفتار ظلمت و تاریکی قبر خواهد شد.
- (د) سه بلایی که در روز قیامت گرفتار خواهد شد
۱. خداوند ملکی را موکل می‌سازد تا او را با صورت بر روی زمین بکشد، در حالی که خلاق تماشا می‌کنند.

۲. محاسبه اعمالش به سختی انجام می‌گیرد.

۳. خدا به نظر لطف به او نمی‌نگرد و برای اوست عذاب جاودان.^(۱)

■ آفت نماز با تنبلی و کسالت

خداوند متعال در قرآن می‌فرماید:

﴿...وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَىٰ وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ﴾^(۲)

افراد کافر نماز نمی‌خوانند مگر با سستی و کسالت، و در راه خدا انفاق نمی‌کنند مگر با بی میلی و اکراه.

۱. سفینة البحار، ج ۲، ص ۴۴

۲. سوره توبه، آیه ۵۴

حکایت علی

فصل سوم:

تارک نماز (تارک الصلوة)

■ ترک نماز

ترک نماز آن چنان زشت و ناپسند است که مرز میان کفر و ایمان شمرده شده است. تارک نماز هیچ رابطه‌ای با خدا ندارد و هر چه بیشتر می‌گذرد فاصله بین او و خدا بیشتر می‌شود. تا جایی که نه تنها نور ایمان از قلبش خارج می‌شود، بلکه نسبت به زندگی و دنیا نیز بی‌علاقه می‌شود و احساس پوچی و بیهودگی روان وی را می‌آزارد.

نماز پشتوانه‌ای بس عظیم است که آدمی را در مشکلات یاری می‌کند، انسان را قادر می‌سازد که با خدا یش رابطه‌ای نزدیک برقرار کند و با وی سخن بگوید، و به علت وجود نور ایمان در خمیره وجودش در راستای هدفی مقدس گام بردارد. و بی‌شک این گونه تفاوت او را سربلند و موفق می‌سازد. اما انسانی که به نماز پشت می‌کند. از معبود خویش روی می‌گرداند و آفریننده خویش را از یاد می‌برد و به سبب عدم احساس وجود خدا به ارتکاب گناه و معصیت آلوده می‌شود. و رفته رفته در مرداب متعفن گناه و نافرمانی غرق می‌شود.

قلبش گرمای عشق و محبت به خدا را از دست می‌دهد و بر اثر دوری از خدا سرد و تاریک می‌شود. احساس‌ها و نیازهای فطری در وجودش

می‌میرد و شهوات و وسوسه‌های شیطانی در وجودش شعله می‌کشند و هستی‌اش را به خاکستر مبدل می‌کند.

تارک نماز به علت نداشتن رابطه با خدا خود را بی‌پناه و درمانده احساس می‌کند، راه به جایی نمی‌برد. در ضمیرش نیاز به قادری بی‌همتا را احساس می‌کند، اما توانایی ارتباط با او را ندارد.

و همین امر سبب دلبستگی به قدرت‌های پوچ و مادی می‌شود. و ناگفته پیداست که این قدرت‌های پوшالی فناپذیرند و از میان خواهند رفت و بی‌شک تارک نماز اگر توبه نکند و گذشته را جبران ننماید، زمانی به اشتباه ویرانگر خود پی می‌برد که دیگری امیدی به نجات و رهایی از آتش جهنم نیست.

ترک نماز موجب فراموش کردن خدا، مرگ، روز جزا و فضیلت‌ها و فرو شدن در هواپرستی و شهوت‌هاست. ببینید که جوانان بی‌نماز چگونه از فضایل، بی‌خبر و در شهوات غوطه‌ورند. در هیچ جامعه‌ای نباید بی‌نمازان جانشین خداپرستان گردند که خیرات و برکات از میان خواهد رفت و تباهی و فساد به جای صلاح و سداد خواهد نشست و در آینده‌ای نه چندان دور، کیفرگمراهی خود را خواهند دید و پیامد فساد، نابودی است. پایان کار جامعه‌ای که فساد در آن جا گرفته است به جز هلاکت نیست، همچنان که اگر پیکری گرفتار فساد گردد و درمان نشود به مرگ محکوم است.

در صورتی که فرد و جامعه‌ای سد نماز و نیایش را از میان بردارد، در سیل شهوت غرق خواهد شد و به کام مرگ خواهد رفت.^(۱)

■ سختی دنیا و ترک نماز

یاد خدا بودن و با ذکر و یاد او زندگی کردن موجب گشایش و آسایش حیات مادی است. تردیدی نیست که انسان همه امور زندگی را با تدبیر و اراده خود ادامه می‌دهد و هر چه عاقلانه‌تر بیندیشد زندگی بهتری خواهد داشت.

۱. نماز شناسی، ج ۲، ص ۴۷۷.

و هر چه از به کارگیری عقل و اندیشه در زندگی فاصله بگیرد معضلات و مشکلات او در زندگی بیشتر خواهد بود و لیکن این نکته را نباید فراموش کرد که همان عقل است که دستور می‌دهد به تعبد و عبودیت به حدی که گفته می‌شود هر کس که عاقل تر است عابد تر است. یعنی تکامل عقل در تعبد محض نسبت به پروردگار است.

پس عاقل کسی است که عابد باشد و جاهل کسی است که از عبادت و ذکر خدا اعراض کند. به همین خاطر این گروه از افراد انسانی چون عقل خود را به کار نگرفته و از نعمت عقلانی بهره‌ای ندارند از یاد الهی غافلند و نتیجه این غفلت و رویگردانی از یاد خدا قرار گرفتن در سختی‌ها و تنگنای زندگی است.

﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى﴾^(۱)

و کسی که از یاد من روی بگرداند معیشت و زندگی را براو تنگ نموده و روز قیامت او را کور محشور می‌کنم.

و علت کوری او در قیامت شاید بدین دلیل باشد که در دنیا چشم حقیقت بین نداشته که این همه حقایق الهی را در زمین ببیند و کسی که حقایق بارز و آشکار الهی را در طول عمر خود مشاهده نکند و اقرار به حقیقت ربوبی ننماید در واقع در همین دنیا نابیناست و کسی که در این دنیا نابینا باشد در قیامت نیز نابینا محشور می‌گردد.

﴿وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلًا﴾^(۲)

و کسی که در این دنیا کور باشد پس در آخرت کور است و گمراه‌تر.

پس کسی که چشم خود را ببندد و حقایق هستی را مشاهده نکند به یاد جهان آفرین و خالق نظام هستی نمی‌افتد و وقتی کسی به یاد خالق نباشد به انحراف و بیراهه می‌افتد و کسی که به بیراهه افتد دائماً در سختی است.

۱. سوره مبارکه طه، آیه ۱۲۴.

۲. سوره مبارکه اسراء، آیه ۷۲.

در روایات وارده از معصومین علیهم السلام نابینایی و سختی و تنگنای زندگی به ضعف و کمبود مسائل روحی و معنوی تعبیر شده است. و گفته شد که کوری قلب بدترین کوری و نابینایی است.^(۱)

دانشمندان امروزی هم معتقدند که بیشتر سختی‌های زندگی نشأت گرفته از ضعف روحی و وابستگی به امور مادی است.

آن کس که امید و ایمان به خدا دارد و به حقیقت هستی دل بسته باشد از سختی‌ها و نگرانی‌ها در امان است، این نکته هم در زندگی فردی و هم در حیات اجتماعی صادق است. برخی گمان می‌کنند که تنگی زندگی در کمبودهای درآمدی مادی است.

ولی این بینش از دیدگاه دین پذیرفته نیست و با فرهنگ اسلامی هیچ سازگاری ندارد و عقل هم چنین دیدگاهی را تایید نمی‌کند. به این دلیل که اگر نگرانی‌ها و سختی‌های زندگی با پول و تملکات مادی قابل حل بود. پس می‌بایست افراد متمول و سرمایه دار هیچ گونه مشکلی در زندگی نداشته و سعادتمندترین افراد جامعه باشند.

در حالی که مشکلات و سختی‌های آنان به مراتب بیشتر از دیگران است که این نکته در جامعه امروزی ما به وضوح مشاهده می‌شود.

با توجه به همین نکته است که قرآن علت اصلی اضطرابات و نگرانی‌ها و مشکلات زندگی را در اعراض و رویگردانی از یاد خداوند یعنی ترک نماز و عبادات و ذکر می‌داند.

علامه طباطبائی رحمة الله علیه در تفسیر ارزشمند المیزان در تفسیر آیه ۱۲۴ سوره طه می‌فرماید:

اگر خدای تعالی فرمود: کسی که از ذکر من اعراض کند معیشتی تنگ دارد برای این است که کسی که خدا را فراموش کند و با او قطع ارتباط نماید دیگر چیزی غیر دنیا نمی‌ماند که وی به آن دل ببندد و آن را مطلوب خود قرار دهد.

۱. تفسیر نور الثقلین، ج ۳، ص ۱۹۶.

در نتیجه همه کوشش‌های خود را منحصر در آن می‌کند و به اصطلاح به آن می‌پردازد و روز به روز آن را توسعه بیشتری می‌دهد و به تمتع آن سرگرم می‌گردد و این معیشت او را آرام نمی‌کند چه کم باشد و چه زیاد، چون هر چه به دست آورد به آن حد قانع نگشته و راضی نمی‌شود. و دائماً چشم به زیاده‌تر از آن می‌دوزد بدون این که این حرص او به جایی منتهی گردد.

پس چنین کسی دائماً در فقر و سختی به سر می‌برد و همیشه علاقمند به چیزی است که ندارد در حالی که اگر خدای خود را می‌شناخت و به یاد او بود این حالت را نداشت.^(۱)

پس برای ما مسلمانان جای هیچ تردیدی وجود ندارد که گشایش زندگی و سعادت و آرامش دنیا و آخرت در پرتو ایمان به خداوند و یاد او نهفته و همه تنگناهای زندگی و ناهمواری‌های آن از عدم بکارگیری عقل و دوری از تعالیم دین سرچشمه می‌گیرد.

و آرامترین زندگی در دنیا و نیز در آخرت نصیب مومن‌ترین افراد و ناآرامترین آن برای غیر مؤمنین است.

قوله قال النبی ﷺ: من ترک صلاته حتی تفوته من غیر عذر فقد حبط عمله ثم قال: بین العبد و بین الکفر ترک الصلاة.

■ فاصله بین ایمان و کفر

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: کسی که بدون عذر نماز نخواند تا این که فوت شود از او چنین شخصی سایر اعمال او از اعتبار ساقط است. سپس فرمودند: فاصله بین بنده و کفر ترک نماز است به این معنی که اگر نماز را ترک نمود کافر گردیده است.^(۲)

■ بی‌نمازی و مرگ غیر مسلمان

قال النبی ﷺ: من ترک صلاة لا یرجو ثوابها و لا یخاف عقابها فلا ابالی ایموت یهودیا أو نصرانیا أو مجوسیّا.^(۳)

۱. المیزان، ج ۱۴، ص ۲۲۴

۲. بحار الانوار، ج ۷۹، ص ۲۰۲، حدیث ۲

۳. بحار الانوار، ج ۷۹، ص ۲۰۲

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: شخصی که ترک نماز کند به جهت این که به ثواب او امید ندارد و از عقاب او هم ترس ندارد. پس شکی نیست که یهودی و یا نصرانی و یا مجوس مرده است به این معنی که به دین اسلام نمرده است.

■ کمک به بی نماز

قال النبی ﷺ: من اعان تارك الصلاة بلقمة او كسوة فکانما قتل سبعین نبیا أو لهم آدم و آخرهم محمد.^(۱)

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: کسی که کمک کند به شخصی که نماز را ترک می کند حتی اگر با یک لقمه نان یا یک پیراهن باشد گویا هفتاد پیامبر را کشته است که اول آن ها آدم و آخر آن ها حضرت محمد ﷺ باشد.

■ بی نماز مورد لعن قرار گرفته است

قال النبی ﷺ: تارك الصلاة ملعون فی التوریه، ملعون فی الانجیل، ملعون فی الزبور، ملعون فی القرآن، ملعون فی لسان جبرئیل، ملعون فی لسان میکائیل، ملعون فی لسان اسرافیل، ملعون فی لسان محمد.^(۲)

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: شخصی که نماز را ترک کند در کتب آسمانی مثل: تورات، انجیل، زبور، و قرآن مورد لعن قرار گرفته، حتی از طرف ملائکه مقرب خدا مثل حضرت جبرئیل، حضرت میکائیل، حضرت اسرافیل و بالاتر از همه مورد لعن من قرار گرفته است.

قال النبی ﷺ:

إذا کان یوم القیامة یخرج من جهنم جنس من عقرب رأسه فی السماء السابعة و ذنبه الی تحت الثری و فمه من المشرق إلی المغرب فقال این من حارب الله و رسوله ثم هبط جبرئیل علیه السلام فقال یا عقرب من ترید؟^(۳)

قال ارید خمسہ نفر، تارك الصلاة، و مانع الزکاة، و اکل الربا، و شارب الخمر، و قوما یحدثون فی المسجد حدیث الدنیا.

۱. انوار الهدایه: ج ۱، ص ۱۹۶.

۲. انوار الهدایه: ج ۱، ص ۱۹۷.

۳. بحار الانوار: ج ۷۶، ص ۱۴۹.

■ پنج طایفه

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: چون روز قیامت شود حیوانی از نوع عقرب از جهنم خارج شود که سر او در آسمان هفتم و دم او در طبقه هفتم زمین و دهان او بین مشرق تا مغرب عالم است و صدا می زند چه کسی است که با خدا و پیامبر جنگ کرده باشد؟

پس جبرئیل نازل می شود و می گوید ای حیوان چه کسی مقصود تو است؟ پس می گوید پنج نفر: ۱. شخصی که ترک نماز کرده باشد، ۲. کسی که زکات مال خود را نداده باشد، ۳. شخصی که شراب آشامیده باشد، ۴. کسی که ربا خورده باشد، ۵. گروهی که در مسجد درباره دنیا صحبت نموده باشند.

■ آرزوی بی نماز برای خواندن نماز در هنگام مرگ

قال النبی صلی الله علیه و آله و سلم: یا علی! تارک الصلاة یسأل الرجعة إلى الدنيا و ذلك قول الله تعالی: «حتى اذا جاء احدهم الموت قال رب الرجعون»^(۱)
پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: یا علی! انسان تارک الصلاة هنگامی که مرگش فرا می رسد از خداوند درخواست بازگشت به دنیا را می کند. سپس فرمود می فرماید: زمانی که مرگ یکی از آنان فرا می رسد، می گوید: پروردگارا مرا باز گردان، شاید در آن چه ترک کردم عمل صالحی انجام دهم به او می گویند چنین نیست! (راه برگشت وجود ندارد) و پشت سر آنان برزخ است تا روز قیامت.

■ بزرگترین گناه

عبیده بن زراره میگوید: از حضرت صادق علیه السلام درباره گناهان کبیره پرسیدم فرمودند: در کتاب حضرت علی علیه السلام گناهان کبیره عبارت است از:

۱. کفر به خدا
 ۲. آدم کشی
 ۳. عدم رعایت حقوق پدر و مادر ۴. خوردن مال یتیم به ناحق
 ۵. خوردن ربا بعد از دانستن ۶. فرار از جهاد
- عرضه داشتم: این ها بزرگ ترین گناهانند؟ فرمود: آری، گفتم: گناه یک درهم مال یتیم به ناحق بزرگ تر است یا ترک نماز، فرمود: ترک نماز، عرضه داشتم: شما که ترک نماز را از کبائر نشمردی، فرمودند: اولین چیزی که گفتم چه بود؟

۱. بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۵۸.

عرض کردم: کفر، فرمودند: تارک نماز کافر است، البته بدون علت و عذر عقیده مرحوم علامه مجلسی بر آن است که جمله «بدون علت و عذر» یا کلام مرحوم کلینی است یا یکی از روایت کنندگان، کلام امام علی علیه السلام نیست.^(۱)

■ شدیدترین عذاب

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: در جهنم وادی هست که اهل جهنم روزی هفتاد هزار مرتبه از عذاب دردناک آن استغاثه و ناله می‌کنند، و در آن وادی خانه‌ای است از آتش، و در آن تابوت ماری است که هزار دندان دارد، و طول هر دندانش هزار ذراع است (پانصد متر).

انس بن مالک گفت، عرض کردم: یا رسول الله! برای کیست این عذاب؟ فرمودند: برای شرابخوار از اهل قرآن (یعنی مسلمان و انسان تارک الصلاة کسی که نماز نمی‌خواند).^(۲)

■ کیفر آن که عمداً نماز واجب را نخواند

از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است که فرمودند: میان مسلمانان و غیر مسلمانان و کافر جز نخواندن نماز واجب تفاوتی وجود ندارد و اگر عمداً نماز نخواند یا آن را به تاخیر بیندازد با غیر مسلمان فرقی نخواهد داشت.^(۳)

■ نتیجه ترک نماز

قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم: لا تركن الصلاة متعمداً، فانه من ترك الصلاة متعمداً فقد برئت منه ذمة الله و رسوله.^(۴)
رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: نماز را ترک نکنید، چون کسی که عمداً آن را ترک کند از قلمرو خدا و رسولش بیرون می‌رود.

۱. عرفان اسلام، ج ۲

۲. ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۲۴.

۳. ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، ص ۴۲۳.

۴. کنز العمال، ج ۷، حدیث ۱۹۰۹۶

■ عواقب اعراض از یاد خدا و نماز

نماز ذکر خدا است و کسی که از ذکر خداوند اعراض کند زندگی نکبت‌باری دارد.

﴿مَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا﴾^(۱)

ممکن است بگوئید بسیاری اهل نماز نیستند ولی زندگی خوبی دارند، ولی باید به درون آن‌ها سری زد تا ببینیم آیا صفا و آرامش لازم را دارند یا نه؟ در مشکلاتی که برای آن‌ها پیش می‌آید چقدر دستپاچه می‌شوند و خودشان را می‌بازند. باقی انسان‌ها را با چه دیدی می‌نگرند؟ تقوی و عدالت چه جایگاهی نزدشان دارد؟ روحشان به چه چیز وابسته است؟ به آینده خود چقدر اطمینان دارند؟

اضطراب و هیجان‌های روانی، تزلزل خانوادگی، ضعف اعصاب، بدگمانی، احساس غربت و تنهایی از درون، فساد و فحشا، آمار خیانت، فرار فرزندان از خانه، بالا بودن آمار طلاق، خودباختگی، ترس و... در جامعه‌ی بی‌نماز بیشتر است یا با نماز؟^(۲)

■ تارک نماز نباید محبوب باشد

«ربنا لیقیموا الصلوة فاجعل افئدة من الناس تهوی الیهم».

حضرت ابراهیم می‌فرماید: پروردگارا! ذریه‌ام را در این منطقه کوهستانی و بی‌آب و گیاه سکونت داده‌ام برای نماز، پس قلوب مردم را به سوی آن‌ها سوق بده.

■ نماز و برائت (بیزاری)

در نماز از غضب شدگان و گمراهان برائت (بیزاری) می‌جوئیم و می‌گوییم: «غیر المغضوب علیهم ولا الضالین».

در قرآن افراد و اقوامی مورد غضب قرار گرفته‌اند: فرعون‌ها، قارون‌ها ابولهب‌ها، منافقان علمای بی‌عمل، یهودیان ربا خوار و تن‌پرور که دنباله‌رو دانشمندان دنیاپرست و قانون‌تراش رفته‌اند.

۱. سوره طه، آیه ۱۲۴

۲. ۱۱۴ نکته درباره نماز، ص ۵۰

درباره این گروه ها، کلمه غضب و لعنت به کار رفته است و گروه ها و افرادی گمراه شناخته شده اند، گرچه خداوند در دنیا آنان را گرفتار قهر خودش نکرده باشد.^(۱)

■ برخورد منفی با نماز

قرآن کریم برخورد مخالفان نماز را به صورت های مختلفی بیان می کند.
(الف) بعضی اصلاً نماز نمی خوانند،

﴿فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى﴾.^(۲)

(ب) کفار علاوه بر این که نماز را ترک می کنند، هنگامی هم که به سوی نماز دعوت می شوند:

■ نماز را مسخره می کنند

﴿وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا﴾.^(۳)

(ج) بعضی هم مانند بنی اسرائیل نماز را ضایع می سازند. قرآن کریم می فرماید:

﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ﴾.^(۴)

(د) برخی هم مانند منافقان نماز را با کسالت و بی نشاطی می خوانند:

﴿وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى﴾.^(۵)

■ عاقبت ترک نماز

قال رسول الله ﷺ: «من ترك الصلاة متعمدا كتب اسمه على باب النار ممن يدخلها».^(۶)

رسول خدا ﷺ فرمودند: هر کس عمداً نمازش را ترک کند، بر درب جهنم نامش از دوزخیان نوشته می شود.

۱. ۱۱۴ نکته درباره نماز، ص ۸۱

۲. سوره قیامت، آیه ۳۱

۳. سوره مائده، آیه ۵۸.

۴. سوره مریم، آیه ۵۹.

۵. سوره نساء، آیه ۱۴۲

۶. کنز العمال، ج ۷، حدیث ۱۹۰۹۰

■ دین و بی‌نمازی

قال رسول الله ﷺ: «اما الصلوة فلا خير في دين لا صلاة فيه»^(۱).
دینی که در آن نماز نباشد، فایده و خیری ندارد!؟ (خیر و برکتی در آن نیست).

■ خشم خداوند

قال رسول الله ﷺ: «من ترك صلاة لقي الله وهو عليه غضبان»^(۲).
هر کس نمازی را نخواند، خداوند را ببیند که بر او خشمناک است.

■ تارک نماز، تباه شدن عمل

قال رسول الله ﷺ: «من ترك الصلاة متعمدا احبط الله عمله»^(۳).
رسول خدا ﷺ فرمودند: هر کس نماز را از روی قصد ترک کند، خداوند عملش را تباه می‌کند.

■ بی‌نمازی و کفر

قال رسول الله ﷺ: «من ترك الصلاة متعمدا فقد كفر جهارا»^(۴).
هر کس نماز را عمداً ترک کند، آشکارا کفر ورزیده است.

■ ترک کردن نماز حتی در میدان جنگ

قرآن کریم در این باره می‌فرماید:

﴿فَإِنْ خِفْتُمْ فِرْجَآلًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَأَدْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ﴾^(۵).

و اگر به خاطر جنگ و یا خطر دیگری (نماز را در حال سواره یا پیاده انجام دهید، اما وقتی امنیت خود را بازیافتید، خدا را یاد کنید (نماز را به طور معمول بخوانید) آن چنان که به شما تعلیم داد چیزهایی را که نمی‌دانستید.

■ پاسخ اهل دوزخ

قال علی علیه السلام: «الا تسمعون الى جواب اهل النار حين سئلوا، ما سئلكم في سقر؟ قالوا: لم نک من المصلين»^(۶).

۱. سیره ابن هشام، ج ۳، ص ۵۰۴.

۲. المعجم الكبير، ج ۱۱، ص ۳۳۴.

۳. مسند ابی حنبل ج ۹ ص ۱۲.

۴. عوالی الالی ج ۲ ص ۲۲۴.

۵. سوره بقره، آیه ۲۳۹.

۶. نهج البلاغه: خطبه ۱۹۰.

آیا به پاسخ اهل دوزخ گوش فرا نمی‌دهید که وقتی از آنها سؤال می‌کنند: «چه چیزی شما را گرفتار دوزخ ساخت؟ می‌گویند: ما از نماز گزاران نبودیم».

■ ستون دین

قال رسول الله ﷺ الصلاة عماد الدين فمن ترك صلاته متعمداً فقد هدم دينه، و من ترك اوقاتها يدخل الويل و الويل و اد في جهنم كما قال الله تعالى «فويل للمصلين الذين عن صلاتهم ساهون»^(۱)

پیامبر ﷺ فرمودند: نماز ستون دین است. کسی که آن را عمدتاً ترک کند پس گویا دین خود را خراب نموده و کسی که نماز را به وقت نخواند خدا او را داخل در ویل که چاهی است در جهنم می‌کند کما اینکه خداوند در قرآن صریحاً فرموده است: فویل للمصلین....

■ علل بی‌توجهی به نماز

۱. محیط خانواده و بی‌توجهی به نماز
۲. غرور و تکبر و خود خواهی
۳. آشنا نبودن به فلسفه نماز
۴. تنبلی و تن پروری و کسالت
۵. احساس مسئولیت نکردن در مقابل آفریدگار
۶. احساس خودنمایی و ریاکاری
۷. داشتن دوستان ناباب و فاسد
۸. محیط و اجتماع فاسد
۹. برخوردهای نامناسب افراد مذهبی
۱۰. احساس بی‌فایده بودن نماز به علت گناهکاری
۱۱. مزاحم بودن نماز با کارهای شخصی
۱۲. آشنا نبودن به آثار و نتایج دنیایی و آخرتی نماز
۱۳. ضعف اعتقاد به مبدا و معاد
۱۴. واگذار کردن کار به آینده
۱۵. رفتار نامناسب بعضی از مبلغان دینی

۱. بحار الانوار، ج ۷۹، ص ۲۰۲

۱۶. احساس تحجر و عقب ماندگی

۱۷. علم زدگی و خود را به علم فروختن

۱۸. آشنا نبودن با مبانی و تفسیر نماز

۱۹. بی‌مهتری نسبت به خداوند متعال

۲۰. آشنا نبودن با نیازهای روحی و روانی خود

۲۱. دنیا زدگی و محبت به دنیا

۲۲. مطالعه نکردن کتابهایی که درباره فوائد نماز نوشته شده است.

اگر نمازی قضا شد یا سجده‌ای یا تشهدی فراموش شد، باید آنگونه که در رساله مراجع آمده است، جبران شود و این یک درس است که می‌توان فراموش شده‌ها و تلف شده‌ها را جبران نمود. اگر در کاری نقصی پیدا شد، نباید دلسرد و نا امید گشت بلکه باید به ایشان فرصتی داده شود تا کمبودها را جبران کند، همانگونه که برای گناهان راه توبه باز است.

امام سجاد علیه السلام در دعای مکارم اخلاق می‌فرماید:

خدایا تو برای هر کاری که تلف شده است جایگزین داری: «وعندک مما فالت خلق».

و برای کارهای فاسد، راه اصلاح گشوده‌ای: «و لما فسد صلاح» و برای کارهایی که نمی‌پسندی، راه تغییر قرار داده‌ای. «و فیما انکرت تغییره»^(۱)

■ پیوند نماز با توبه

در قرآن می‌خوانیم:

﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ﴾.^(۲)

یعنی یکی از شروط قبولی توبه، اقامه نماز است. آری کسی که تارک نماز بوده اگر توبه کرد باید اصل نمازهای متروکه خود را قضا نماید. اصولاً در قرآن هر جا کلمه «تابوا» آمده در کنارش یک دستور دیگر نیز هست. نظیر، توبه و نماز یا توبه و اصلاح.

۱. صحیفه سجادیه دعای ۲۰

۲. سوره توبه آیه ۱۱

﴿تَابُوا وَأَصْلَحُوا﴾.^(۱)

■ توبه و ایمان

﴿وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا﴾.^(۲)

و آنان که مرتکب عمل زشت شدند و پس از آن عمل بد توبه کردند و (به اخلاص) ایمان آوردند.

■ توبه و تبعیت از پیامبر ﷺ

﴿فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ﴾.^(۳)

گناه آنان که توبه کردند و راه (رضای) تو را پیمودند ببخش.

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: هر شب ملک الموت علیه السلام بر مردگان ندا می‌کند که ای مردگان امروز بر چه کسی غبطه می‌خورید در حالی که آشکارا دیدید ترس و هول آخرت و خانه قبر و جریان بعد از مرگ را؟
مردگان می‌گویند. از این غبطه می‌خوریم که مومنان در مساجد نماز می‌خوانند و ما زنده نیستیم که نماز بخوانیم و سپس می‌گویند:
ای وای بر ما واحسرتا از آنچه که از ما فوت شده در دنیا^(۴)

■ جایگاه منزل بی‌نماز

در روایت صحیح بسیار مهمی از پیامبر ﷺ روایت شده که فرمودند روزی جبرئیل علیه السلام امین برای ادای وحی به نزد من آمد. هنوز آنچه را که باید بر من بخواند تمامش را نخوانده بود که ناگهان آوازی سخت و صدایی هولناک به گوش رسید. وضع فرشته وحی تغییر کرد، پرسیدم. این چه صدایی بود؟ گفت ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم خدای تبارک و تعالی در دوزخ چاهی قرار داده، سنگ سیاهی در آن انداخته اکنون پس از سیزده هزار سال آن سنگ به ته آن چاه رسید. پرسیدم: آن چاه جایگاه چه کسانی است؟ گفت: جایگاه بی‌نمازان و شرابخواران.^(۵)

۱. سوره بقره آیه ۱۶۰

۲. سوره اعراف آیه ۱۵۳

۳. سوره غافر آیه ۷

۴. ارشاد القلوب: ج ۱، ص ۱۲۴

۵. اسرار الصلاة شیخ عبدالحسین تهرانی ص ۳۱

خداوند تبارک و تعالی در قرآن صحبت کردن بهشتیان با جهنمیان و پرسش آنها از دوزخیان را چنین بیان می‌کند:

روز قیامت انسانهایی که در بهشت و از نعمت‌های پروردگار متنعم هستند از دوزخیان و جهنمیان سؤال می‌کنند.

چرا شما جهنمی شدید و گرفتار آتش گردیدید. جهنمیان در پاسخ می‌گویند: ما نماز نمی‌خواندیم و اهل نماز نبودیم.^(۱)

البته پاسخ دیگری هم می‌دهند که ما اطعام غذا بر بیچارگان نمی‌کردیم و با اهل بطالت نشست و برخاست داشتیم و در نتیجه این اعمال روز قیامت را تکذیب کردیم تا اینکه به یقین رسیدیم.

■ گناه کمک کردن به بی‌نماز

قال النبی ﷺ: من اعان تارک الصلاة فکانما زنی مع امه مرة فی بیت الله الحرام و من اعطاه شربة ماء او لقمة واحدة فکانما هدم الکعبة الف مرة.^(۲)

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: کسی که کمک می‌کند به تارک نماز مانند شخصی است که با مادر خود هزار مرتبه در کعبه زنا کرده باشد و نیز شخصی که یک لیوان آب یا یک لقمه غذا به فردی که نماز خود را ترک می‌کند بدهد همانند کسی است که هزار مرتبه خانه خدا را خراب کرده است.

■ نهایت دوری بی‌نماز از رحمت خدا

قال النبی ﷺ: من احرق سبعین مصفحا و قتل سبعین نبیا و زانی مع والدته سبعین مره فی الکعبة فهو اقرب برحمة الله من تارک الصلاة.^(۳)

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: کسی که هفتاد قرآن را بسوزاند، هفتاد پیامبر را به قتل برساند و هفتاد مرتبه در کعبه با مادر خود زنا کند چنین شخصی به رحمت خدا نزدیکتر است از کسی که نماز را ترک کند.

۱. سوره مدثر آیه ۴۳

۲. انوار الهدایه جلد ۱ ص ۱۹۶

۳. انوار الهدایه، جلد ۱، ص ۱۹۷.

■ فاصله بین انسانیت و حیوانیت نماز است

رسول گرامی اسلام ﷺ در سخنی بسیار زیبا همین مطلب را چنین تشریح فرموده‌اند:

يقول الكلب الحمد لله الذي خلقني كلبا ولم يخلقني خنزير. يقول الخنزير الحمد لله الذي خلقني خنزيرة ولم يخلقني كافرة. يقول الكافر الحمد لله الذي خلقتني كافرة ولم يجعلني منافقا. والمنافق يقول الحمد لله الذي خلقني منافقا ولم يخلقني تارك الصلاة.^(۱)

سگ می‌گوید خدا را شکر می‌کنم که مرا سگ آفرید و خوک خلق نکرد و خوک گوید خدا را سپاس می‌گویم که مرا خوک خلق کرد و کافر نیافرید و کافر می‌گوید خدای را ستایش می‌کنم که مرا کافر خلق کرد و منافق قرار نداد و انسان منافق می‌گوید خدای را سپاس می‌گویم که مرا منافق خلق کرد و بی‌نماز نیافرید.

■ ضلالت و گمراهی نتیجه ضایع کردن نماز

آن‌ان که در مقابل انبیای الهی ایستاده‌اند و از خود مقاومت نشان داده و به سخنان حکیمانه آن‌ان توجه نکردند افرادی بودند که تابع هواهای نفسانی و امیال حیوانی خویش بودند یعنی خواهشهای نفسانی را بر خواسته‌های انبیاء ترجیح دادند و تسلیم بت نفس خویش شدند. قرآن کریم از این گروه چنین یاد میکند که اینها اگر به یاد خدا بودند و هوای خود را خدای خود قرار نمی‌دادند و نماز و عبادات خود را ضایع نمی‌ساختند قطعا به این گمراهی نمی‌افتادند که در مقابل خدا و رسولان الهی بایستند.

این نکته در قرآن درس بسیار خوبی است که بدانیم هرگاه عده‌ای از مردم در هر زمانی در برابر تعالیم دین و دستورات الهی ایستاده و در مقابل آن موضع گرفته‌اند این گمراهی و ضلالت نتیجه غفلت از یاد خداوند و تضييع عبادت است.

چون ممکن نیست که کسی یا گروهی به یاد خدا باشند و عبادت و نماز خود را داشته باشند و در عین حال با انبیای الهی مخالفت ورزند.

۱. جامع الاخبار، ص ۷۱.

هرگز این دو امر قابل جمع نیست که هم نماز را داشته باشند و هم با پیامبران مخالفت ورزند. چون اولین و مهمترین ره آورد انبیای الهی نماز بوده است. چنان ارتباط محکم و پیوند عمیق میان گمراهی و ضلالت با ترک و تضییع نماز برقرار است که خداوند در قرآن کریم چنین می‌فرماید:

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَّةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَّةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا * فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا﴾^(۱)

«آنها پیامبرانی بودند که خداوند مشمول نعمتشان قرار داده بود از فرزندان آدم و از کسانی که با نوح بر کشتی سوار کردیم و از دودمان ابراهیم و یعقوب، از آنها که هدایت کردیم و برگزیدیم آنها کسانی بودند که وقتی آیات خداوند رحمان بر آنان خوانده میشد به خاک میافتادند و سجده نیمه‌ای می‌کردند در حالیکه گریان بودند. اما بعد از آنان فرزندان ناشایسته‌ای روی کار آمدند که نماز را ضایع کردند و پیروی از شهوات نمودند و به زودی مجازات گمراهی خود را خواهند دید.»

■ ضایع کننده نماز محشور شده با فرعون و...

قال النبی ﷺ فرمودند: لا تضیعوا صلاتکم فإن من ضیع صلاته حشره الله مع قارون و فرعون و هامان لعنهم الله و أخزاهم - و کان حقا علی الله أن یدخل النار مع المنافقین لمن لم یحافظ صلاته.^(۲)

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: نمازهای خود را ضایع نکنید؛ پس کسی که نماز خود را ضایع کند خداوند او را با قارون و فرعون و هامان که خدا آنها را لعنت کرده و خوار و ذلیل نموده محشور گرداند و سزاوار است بر خدا که چنین شخصی که ضایع نموده نماز خود را با منافقین در آتش جهنم داخلش گرداند.

قال النبی ﷺ: اما یخاف الذی یحول وجهه فی الصلاة أن یحول الله وجهه وجه حمار.^(۳)

۱. سوره مریم، آیه ۹۹-۵۸.

۲. بحار الانوار، جلد ۷۹، ص ۲۰۲.

۳. بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۲۵۹.

پیامبر ﷺ فرمودند: آیا آن کسی که صورت خود را در حال نماز بر می‌گرداند نمی‌ترسد از آنکه خدا صورت او را به شکل صورت حیوان (الاغ) تغییر دهد.

■ جُرّات پیدا کردن شیطان

قال الصادق عليه السلام: قال رسول الله ﷺ: لا يزال الشيطان ذعرا من المومن ما حافظ على الصلوات الخمس فاذا ضيعهن تجرأ عليه فادخله في العظام.^(۱)

امام صادق عليه السلام فرمودند: حضرت رسول ﷺ فرمودند: مؤمنی که محافظت بر نمازهای پنج‌گانه بنماید و به آنها اهمیت بدهد همیشه شیطان از چنین مؤمنی ترس و خوف دارد اما اگر شخصی نمازهای واجب خود را ضایع گرداند شیطان جرأت بر آن شخص پیدا می‌کند و او را داخل درگناهان کبیره می‌کند.

■ توجه قلبی در نماز

قال على عليه السلام لا يقوم أحدكم في الصلاة متكاسلا ولا ناعسا ولا يفكرن في نفسه، فانه بين يدي ربه عزوجل وانما للعبد من صلاته ما اقبل عليه منها بقه.^(۲)

علی عليه السلام فرمود: هیچ‌گاه هیچ‌کس از شما در حالت کسالت و خواب آلودگی مشغول نماز نشود و هیچ‌گاه به فکر کردن درباره خود نپردازد، زیرا بنده در هنگام نماز در مقابل خدای عزوجل ایستاده است و آن مقدار از نماز او قبول خواهد بود که با توجه قلبی همراه باشد.

■ بازی کردن در نماز

قال على عليه السلام: لا يعبث الرجل في صلاته بلحيته ولا بما يشغله عن صلاته.^(۳)

حضرت علی عليه السلام فرمود: مرد در حال نماز با ریش خود و با هر چه که او را از حالت نماز باز می‌دارد بازی نکند.

۱. فروع کافی، ج ۳، ریال ص ۲۶۹، حدیث ۸.

۲. بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۲۳۹.

۳. بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۲۳۹.

■ نماز مانند کلاغ

قال الباقر عليه السلام: دخل رجل مسجدا فيه رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فخفف سجوده دون ماينبغي و دون ما يكون من السجود فقال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم نقر كنقر الغراب لو مات على هذا مات على غير دين محمد. ^(۱)

امام باقر عليه السلام فرمودند: مردی در مسجدی که رسول خدا تشریف داشتند وارد شد، سپس مشغول نماز شد، اما سجود را خیلی مختصر و کمتر از مقداری که سزاوار بود بلکه از حد واجب هم کمتر به جا آورد، پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم پس از مشاهده چنین سجده‌ای فرمودند: این شخص مانند کلاغ نوک بر زمین می‌زند و اگر با چنین نمازی از دنیا برود به دین من نمرده است.

■ نماز در غیر وقت

قال الصادق عليه السلام: قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم: من صلى الصلاة لغير وقتها رفعت له سوداء مظلمة تقول:

ضيعك الله كما ضيعتني و اول ما يسال العبد اذا وقف بين يدي الله عزوجل عن الصلاة، فان زكت صلاته زكى سائر عمله و ان لم تزك صلاته لم يزك عمله. ^(۲)

امام صادق عليه السلام فرمود: رسول خدا فرمودند: کسی که نماز را در غیر وقت انجام دهد عوض نماز سیاهی تاریکی بالا می‌رود و می‌گوید خدا تو را ضایع گرداند همان طوری که تو مرا ضایع گردانیدی. و اول چیزی که فردای قیامت از بنده موقعی که در پیشگاه الهی ایستاده است سؤال می‌شود نماز خواهد بود، پس اگر نماز او بدون عیب و نقص و مورد قبول واقع شود دیگر اعمال او هم چنین خواهد بود.

۱. بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۲۳۴.

۲. بحار الانوار، ج ۸۰، ص ۱۹.

■ تأخیر انداختن نماز سبب نزول شر

داود بن فرقد می‌گوید: از امام صادق علیه السلام در مورد این آیه پرسیدم «به درستی نماز بر مومنین واجب است در وقت معین» حضرت فرمودند: نماز واجب حتمی و ثابت و در وقت معین است و مختصر تعجیل و تأخیر در وقت معین مادامی که نماز ضایع نشود ضرری به نماز نمی‌رساند پس به درستی که خدای عزوجل در مورد قومی فرموده است: ضایع کردند نماز را و پیروی کردند خواهشها را، پس زود باشد که ببینند شر را.

■ بریدن از نماز، زمینه گرایش به مفاسد

﴿خَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ﴾^(۱)

پس از انبیا گروهی جانشین آنها شدند که نماز را ضایع کردند و از شهوات پیروی کردند.

این آیه، ابتدا ضایع شدن نماز را مطرح کرده و سپس در دام شهوات قرار گرفتن را. چون نماز ریسمان ارتباط با خداست، همین که پاره شد، افتادن در وادی تباهی حتمی است، همچون گسستن بند تسبیح، که همه دانه‌ها در اثر آن پخش و گم می‌شوند.

■ نماز به شکل سیاه و تاریک

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا صَلَّى الصَّلَاةَ لَوْ قَتَلَهَا، وَحَافَظَ عَلَيْهَا لَزَفَعَتْ بَيَضَاءَ نَقِيَّةٍ، تَقُولُ: حَفَظْتَنِي حَفَظَكَ اللَّهُ، وَإِذَا لَمْ يَصِلْهَا لَوْ قَتَلَهَا، وَلَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا رَجَعَتْ عَلَيْهِ سَوْدَاءٌ مُظْلِمَةٌ، تَقُولُ: ضَيَّعْتَنِي ضَيَّعَكَ اللَّهُ.^(۲)

هر گاه بنده نماز را به دقت بخواند و آن را پاس دارد، آن نماز به گونه‌ای سپید و پاکیزه به درگاه خدا بالا می‌رود و می‌گوید: مرا حفظ کردی، خداوند تو را حفظ کند اما اگر نماز را به دقت نخواند و آن را پاس ندارد به گونه‌ای سیاه و تاریک (به طرف خودش) برمی‌گردد و می‌گوید: مرا ضایع کردی خدا تو را ضایع کند.

۱. سوره مریم، آیه ۵۹.

۲. بحار الانوار، ج ۸۲، ص ۲۰۲.

■ همه چیز تابع نماز توسست

قال علی علیه السلام: «و اعلم یا محمد ان کُلَّ شَیْءٍ بِصَلَاتِکَ و اعلم ان من ضیع الصلاه فهو ضایع»^(۱)

حضرت علی به محمد بن ابی بکر نوشتند:

و بدان ای محمد که همه چیز تابع نماز توسست و بدان که هرکس نماز را ضایع گرداند، دیگر کارها را بیشتر ضایع کند.

■ تعجیل در نماز

نماز، یعنی حاضر شدن در محضر پروردگار متعال و فارغ شدن از تمام امور دنیایی و توجه خاص و ویژه به خالق هستی و خداوند تبارک و تعالی چنانکه حضرت علی علیه السلام در تفسیر «قد قامت الصلوة» می‌فرماید: یعنی وقت ملاقات و دیدار پروردگار متعال فرا رسیده است، لذا برای اینکه این امر مهم و بسیار با ارزش به نحو احسن و کاملی انجام شود. ملتزم رعایت کردن یکسری اعمال می‌باشد. یکی از مصادیق سهل انگاری در آغاز تعجیل در زود تمام کردن نماز است که باعث می‌شود آداب نماز رعایت نشود و رکوع و سجود به طور تمام و کمال به جا آورده نشود که در روایات به چنین شخصی سارق یعنی دزد لقب داده شده است.

■ برترین وسیله تقرب به خدا

معاویة بن وهب می‌گوید از امام صادق علیه السلام پرسیدم: برترین وسیله تقرب بندگان به خدایشان و محبوب‌ترین آن نزد خداوند چیست؟ حضرت فرمودند: پس از معرفت، برتر از این نماز، چیزی نمی‌شناسم، نمی‌بینی که بنده شایسته خدا، عیسی بن مریم علیه السلام گفت: خدا مرا تا زنده‌ام به نماز و روزه سفارش کرده است.^(۲)

۱. بحار الانوار، ج ۸۳، ص ۲۴.

۲. کافی، ج ۳، ص ۲۶۴.

سؤالات مسابقه لیمو شیرین روح

نام و نام خانوادگی:

نام پدر:

تحصیلات:

۱. کدام یکی از عبارات زیر جزء خصلت‌های نماز است؟

الف) نورانیت قلب ☐ ب) آرامش بدن بعد از انجام آن ☐ ج) هر دو ☐

۲. با توجه به تفسیر «مجمع البیان» منظور از تسبیح حضرت یونس علیه السلام در دل ماهی چی بوده است؟

الف) مناجات ☐ ب) نماز ☐ ج) هیچکدام ☐

۳. اولین سؤال در روز قیامت از کدام واجبات است؟

الف) روزه ☐ ب) نماز ☐ ج) خمس ☐

۴. کدام یک از جمله‌های نماز سیاست خارجی ما را تعیین می‌کند؟

الف) غیرالمغضوب علیهم ☐

ب) السلام علینا و علی عبادالله الصالحین ☐ ج) هر دو ☐

۵. بنا به فرموده رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم بعد از قبول کردن دین اسلام، بیشترین همت

یک مسلمان چه چیزی است؟

الف) انجام عمل صالح ☐ ب) دادن زکات ☐ ج) خواندن نماز ☐

۶. بنا به فرموده حضرت علی علیه السلام دزدترین افراد چه کسانی هستند؟

الف) کسانی که امر به معروف و نهی از منکر نمی‌کنند ☐

ب) کسانی که روزه نمی‌گیرند ☐ ج) کسانی که از نمازشان بکاهند ☐

۷. با توجه به متن کتاب مصداق‌های سبک شمردن نماز چندتاست؟

الف) ۱۲ ☐ ب) ۵ ☐ ج) ۱۴ ☐

۸. با توجه به سؤال حضرت زهرا علیها السلام از پدر بزرگوارش حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم

کیفر سبک شمارنده نماز چندتاست؟

الف) ۱۵ ☐ ب) ۵ ☐ ج) ۱۰ ☐

۹. با توجه به فرموده امام باقر علیه السلام کسی که با حالت کسالت و چرت و سنگینی

نمازش را بخواند نشان دهنده کدام حالت است؟

الف) کفر ☐ ب) شرک ☐ ج) نفاق ☐

۱۰. رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم چه کسی را فرمودند که در حوض کوثر بر من وارد نخواهد شد؟

الف) ظلم کننده به مردم ☐

ب) فرد غیبت کننده ☐

ج) کسی که نمازش را سبک بشمارد ☐

۱۱. عواقب اعراض «دوری کردن» از یاد خدا و نماز چیست؟

الف) زندگی نکبت بار، ضعف اعصاب، اضطراب، بدگمانی ☐

ب) تزلزل خانوادگی، احساس غربت و تنهایی از درون، خودباختگی، ترس ☐

ج) الف و ب ☐

۱۲. علل بی توجهی به نماز چند مورد است؟

الف) ۲۵ ☐ ب) ۲۲ ☐ ج) ۱۵ ☐

۱۳. این حدیث از چه کسی است؟ «هرکس عمداً نمازش را ترک کند بر درب جهنم

نامش از دوزخیان نوشته می شود».

الف) حضرت علی علیه السلام ☐ ب) امام صادق علیه السلام ☐ ج) حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم ☐

۱۴. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در حدیثی فرمودند: «کسی که یک لیوان آب یا یک لقمه غذا

به فردی که نماز خود را ترک کند، بدهد، مانند چه کسی است؟»

الف) کسی که هفتاد قرآن را بسوزاند ☐

ب) کسی که هفتاد پیامبر را به قتل برساند ☐

ج) کسی که هزار مرتبه خانه خدا را خراب کرده باشد ☐

پاسخ مسابقه لیمو شیرین روح

ردیف	الف	ب	ج
۱			
۲			
۳			
۴			
۵			
۶			
۷			
۸			
۹			
۱۰			
۱۱			
۱۲			
۱۳			
۱۴			